

Využití výtvarných technik v mateřské škole

Magdalena Kubíková

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Magdalena Kubíková
Osobní číslo:	H220370
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Využití výtvarných technik v mateřské škole

Zásady pro vypracování

Zpracování řešerše a studium odborné literatury o vzdělávání dětí v mateřské škole se zaměřením na výtvarné techniky a činnosti.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti dětské kresby a dětského výtvarného projevu.

Vytvoření sady výtvarných aktivit s využitím tradičních i netradičních výtvarných technik pro děti předškolního věku.

Ověření navržené sady výtvarných aktivit v prostředí mateřské školy.

Evaluace a zpracování doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- Ahmed, N. (2020). The Effect of Using Art Activities in Improving Artistic Talent of Kindergarten Children. *International Design Journal*, 10(2), 145–149. <https://doi.org/10.21608/ijdj.2020.81088>
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2015). *Diagnostika dítěte předškolního věku: Co by mělo umět ve věku od 3 do 6 let* (2. vyd.). Edika.
- Křížová, Ž. (2018). *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání* (2. vyd.). Raabe.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: V pedagogické praxi*. Grada.
- Vágnerová, M. (2017). *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Raabe.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Beáta Deutscherová, MBA**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce má teoreticko-aplikační charakter. Zabývá se využitím výtvarných technik v mateřské škole. V teoretické části je vymezena dětská kresba, výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání a využití výtvarných technik v mateřské škole, které se nadále dělí na tradiční a netradiční. Cílem praktické části je vytvořit sadu výtvarných aktivit orientovanou na využití různých tradičních a netradičních výtvarných technik. Realizace sady výtvarných aktivit se uskuteční ve vybrané mateřské škole. Po její realizaci proběhne následná evaluace. A na základě provedené evaluace se navrhne doporučení pro praxi v mateřských školách.

Klíčová slova: výtvarná činnost, výtvarné techniky, výtvarné prostředky, dětská kresba, jemná motorika

ABSTRACT

This bachelor thesis has a theoretical-applied character. It deals with the use of art techniques in kindergarten. The theoretical part defines children's drawing, art activities in preschool education and the use of art techniques in kindergarten, which are further divided into traditional and non-traditional. The aim of the practical part is to create a set of art activities oriented to the use of different traditional and non-traditional art techniques. The implementation of the set of art activities will take place in a selected kindergarten. After its implementation a follow-up evaluation will take place. And based on the evaluation recommendations for practice in kindergartens will be proposed.

Keywords: art activity, art techniques, art resources, children's drawing, fine motor skills

Poděkování patří mé vedoucí práce, PhDr. Beatě Deutscherové, MBA, za cenné rady, postřehy a odborné vedení při tvorbě mé bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat paní učitelce, která mi pomohla se zprostředkováním praktické části. V poslední řadě děkuji své rodině a přátelům, kteří mi byli po celou dobu oporou.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DĚTSKÁ KRESBA	13
1.1 VÝVOJOVÉ FÁZE DĚTSKÉ KRESBY	13
1.2 ZNAKY DĚTSKÉ KRESBY	16
1.3 DŮLEŽITOST MOTORICKÝCH SCHOPNOSTÍ PŘI KRESBĚ.....	17
2 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ.....	19
2.1 VÝZNAM VÝTVARNÝCH ČINNOSTÍ.....	19
2.2 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V KONTEXTU RVP PV.....	20
3 VÝTVARNÉ TECHNIKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	24
3.1 TRADIČNÍ VÝTVARNÉ TECHNIKY	24
3.2 VYBRANÉ NETRADIČNÍ VÝTVARNÉ TECHNIKY.....	25
3.3 VÝTVARNÉ PROSTŘEDKY	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT	30
4.1 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ.....	30
5 PŘEHLED VÝTVARNÝCH AKTIVIT	34
5.1 AKTIVITA Č. 1	34
5.1.1 Ukázky:	36
5.2 AKTIVITA Č. 2	37
5.2.1 Ukázky	39
5.3 AKTIVITA Č. 3	39
5.3.1 Ukázky	42
5.4 AKTIVITA Č. 4	43
5.4.1 Ukázky	45
5.5 AKTIVITA Č. 5	45
5.5.1 Ukázky	48
5.6 AKTIVITA Č. 6	48
5.6.1 Ukázky	50
5.7 AKTIVITA Č. 7	50
5.7.1 Ukázky	53
5.8 AKTIVITA Č. 8	53
5.8.1 Ukázky	56

6	EVALUACE.....	57
6.1	EVALUACE DÍLČÍCH AKTIVIT	57
6.2	SHRNUTÍ.....	72
7	DOPORUČENÍ PRO PRAXI MATEŘSKÉ ŠKOLY	74
	ZÁVĚR.....	75
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
	SEZNAM OBRÁZKŮ	79
	SEZNAM TABULEK.....	80

ÚVOD

Tato bakalářská práce teoreticko-aplikačního charakteru se týká využití výtvarných technik v mateřské škole. Práce je složená ze dvou částí, čímž je teoretická a praktická. Téma práce jsem si zvolila především na základě dlouhodobého zájmu o oblast výtvarné výchovy, tudíž jsem si byla zcela jistá, že mě daná realizace bude bavit. Významnou roli při výběru taky hrála vlastní zkušenost s realizací výtvarných aktivit v prostředí různých mateřských škol, která mi potvrdila, že různé techniky mohou mít výrazně odlišný dopad na motivaci dětí a kvalitu jejich výtvarného projevu. Zároveň mají výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání nezastupitelné místo, protože přispívají k všestrannému rozvoji, především k jemné motorice a představivosti.

Cílem práce je seznámit děti s různými výtvarnými technikami a podpořit tak jejich aktivní zapojení do tvořivých činností prostřednictvím pestrého výtvarného zaměření. Tato práce slouží jako inspirace pro učitele předškolního vzdělávání, kterým nabízí přehled vybraných výtvarných technik a souvislosti s vývojovými potřebami dětí. Z toho plyne, že první část je teoretickým zázemím pro tu praktickou.

Teoretická část je rozdělena na tři kapitoly. První kapitola se zaměřuje na význam dětské kresby, dále na její vývojové fáze a znaky. Druhá kapitola navazuje výtvarnými činnostmi v předškolním vzdělávání, ve které je věnována pozornost samotnému významu výtvarných činností a následnému propojení s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Následuje třetí kapitola, ve které jsou charakterizovány výtvarné techniky, a to jak tradiční, tak netradiční, s ohledem na jejich vhodnost a využití. Zde patří i výběr výtvarných prostředků, pomocí kterých se výtvarné techniky realizují.

Praktická část práce má aplikační charakter a zaměřuje se na vytvoření a ověření sady výtvarných aktivit určený pro děti předškolního věku ve vybrané mateřské škole. Na začátku je popsána sada výtvarných aktivit a charakteristika dětí. Poté jsou sepsány jednotlivé aktivity i s ukázkou. Pomocí předem stanovených kritérií bude zhodnocen průběh jednotlivých aktivit, na což bude navazovat shrnující doporučení pro praxi mateřské školy

I TEORETICKÁ ČÁST

1 DĚTSKÁ KRESBA

Dětskou kresbu považuje Plevová a Pugnerová (2022, s. 14) za *"symboly reálných objektů, které se zobrazovaným objektům více či méně podobají."* Tato činnost má expresivní funkci, kterou lze pochytit u dítěte i při hře či řeči. U dětí se dá spatřit snaha vyjádřit sebe, své poznatky, názory či pocity (Jolley, 2010, podle Vágnerová, 2017). Uždil (2002) podle Plevové a Pugnerové (2022) je přesvědčený o tom, že dítě kresbu realizuje z prostého důvodu, čímž je radost z dané činnosti. Děti totiž při kresbě přikládají význam kresbě stejný jako samotné hře. Každopádně kresba je chápána jako přirozená neverbální aktivita, která přináší dítěti především radost. Zároveň je sama o sobě zcela spontánní a také ovlivněna individuální zkušeností, výchovou a kulturou (Novotná, 2020).

1.1 Vývojové fáze dětské kresby

"Dětský výtvarný projev prochází určitými stádii, u konkrétního dítěte je však vývoj nerovnoměrný – jednotlivá stadia mohou být delší či pomalejší i vzhledem k individuálním zvláštnostem osobnosti jedince" (Kubecová, 2016, s. 126). Avšak existuje jakýsi všeobecný vzorec vývoje kresby, přičemž se její počátek orientuje v rozvinutých zemích úplně stejně. Je důležité se však zaměřit na to, že se každé dítě vyvíjí individuálně, stadia se mohou vzájemně prolínat či trvat déle, než je průměrně stanoveno (Kubecová, 2016), tudíž se nesmí přehlížet skutečnost, že se tedy každé dítě vyjadřuje výtvarně individuálně (Novotná, 2020). Tím pádem je důležité, aby učitel mateřské školy dodržel vhodný individuální přístup k jednotlivým dětem jak z hlediska časového, tak i toho organizačního (Kubecová, 2016). Samotný vývoj kresby se však spojuje nejčastěji s vývojem samotného jazyka. Čmáranice mají s pobrukováním a žvatláním podobný význam při vývoji (Vágnerová, 2022).

Kupcová (2016) se dívá na vývoj dětské kresby z pohledu věku:

V období **kolem 2. roku** si lze všimnout bezobsažných čáranic, které nemají smysl ani záměr. Jde čistě o radost z pohybu. Dítě samo o sobě má potěšení, když zachytí na papíře či čemkoliv jiném nějakou stopu, otisk atd. Tudíž dětem nedělá starost ohledně přesáhnutí daného formátu papíru, ale později však dítě díky soustředění dokáže ovládat své motorické pohyby.

Ve věku **2-3 let** dokáže dítě pojmenovat to, co nakreslilo. Jedná se o obsažné čáranice, přičemž se dítě podělí o tom, co dopředu bude kreslit.

Okolo **3-4 let** se dítě dostává do první fáze období předoperačního myšlení, přičemž se u dítěte rozvíjí představivost a symbolické označování. Dítě je čím dál více uvědomělé a je schopné určit přesně to, co nakreslilo. Zároveň se zde začíná projevovat první stupeň vědomého zobrazení.

V období věku **4-5 let** se projevuje již druhá fáze, která má za následek rozvoj názorného myšlení. Dítě si postupně rozvíjí nadále své představy a egocentrickou řeč. Je možné sledovat vývoj jeho kreslířského zobrazování, zároveň dítě začíná zobrazovat důležité osoby a věci, kterých si všímá kolem sebe. U kresby je zcela viditelné, že se ji snaží zobrazovat podle skutečné podoby, zároveň se i pokouší detailněji zpracovat jak figury, tak objekty. V tomto období se častěji objevují dějové situace, kdy dítě zobrazuje osoby, které se snaží více detailněji vystihnout.

Během **5-6 let** je zcela zřejmý posun v detailech při kresbě lidské postavy, tudíž nesmí chybět ani trup postavy a postava se již neobejde bez detailnějšího propracování obličeje. Každopádně se dítě ve své kresbě snaží čím dál více zlepšovat při znázornění postavy, především z profilu.

Avšak existují další různá rozdělení vývojových fází dětské kresby, mezi autory, kteří se o nich zmiňují, patří fáze vývoje kreslířských schopností podle **Vágnerové (2017)**.

První **fáze** se nazývá **presymbolická**, přezdívaná také jako předkreslířské období. Tato fáze je charakteristická tím, že dané čmárání postrádá prozatím smysl zobrazení, avšak slouží k motorickému vývoji. V tomto období děti rády experimentují se vším, co mají po ruce. Při zanechání stopy je snadné u dětí vysledovat jakousi radost už jen při daném pohybu, výsledek pro ně však není prozatím tak atraktivní. Dítěti daná aktivita rozhodně přináší radost a zvědavost, přičemž dané rytmické pohyby paže se pro dítě stanou v danou chvíli zajímavé (Coates, 2002; Cox, 2005; Willats, 2005, podle Vágnerové, 2017). Jak se mění způsoby pohybu dítěte v prostředí, je možné taktéž pozorovat, jak se postupně mění znalosti dítěte o tvaru a podobě předmětů (Matthews, 2010).

Přechod na symbolickou úroveň se vztahuje na období okolo 3. roku života. V této fázi si již děti dokážou uvědomovat, že tato grafomotorická aktivita je určena k zobrazování něčeho konkrétního. Jakmile si dítě uvědomí, že se jeho čmáranice podobá něčemu konkrétnímu, tak se v rukou dítěte zrodí první kresba, avšak tenhle proces přijde neplánovaně. Tzv. uvědomění je podstatným znakem, že dítě přešlo na symbolickou úroveň, přičemž se díky tomu dítě motivuje a vzbuzuje se u něj potřeba nakreslit něco

dalšího. Ke konci 3. roku života se význam kresby rozvine i do fáze, kdy se děti chtějí podělit o verbální vysvětlení jak samotné kresby, tak i její proces (Cox, 2005, podle Vágnerová, 2017). Je možné poznat, jak se děti snaží pochopit význam kresby v rámci samotné činnosti i jejího výsledku. Děti okolo 3-4 let často vkládají do svých výtvorů základní grafické jednotky, což představuje např. kruhové tvary, různě směřované čáry atd. (Lean a Bus, 2003; Willats, 2005, podle Vágnerová, 2017). Společné aktivity dítěte s dospělým evokují rozvoj kreslířských dovedností, je to právě tím, že se děti snaží napodobovat jejich zjednodušenou kresbu (Dunst, 2009, podle Vágnerová, 2017).

Nadále následuje **fáze symbolické kresby**. Během této fáze představuje kresba jakýsi objekt. Při této fázi se sleduje celkový počet zobrazovaných objektů a jejich druh, avšak každé dítě si prochází fázemi individuálně, tudíž nelze zcela srovnávat. Dítě, které se zrovna nachází v rané fázi předškolního věku, zobrazuje objekty víceméně rozpoznatelně (Siegler et al., 2003; Papazoglu, 2010; Cohn, 2012, podle Vágnerová, 2017). Některé studie potvrzují, že mají děti ve věku tří až čtyř let jsou náchylné při kresbě využívat základní schéma, a to i při vyobrazení zvířat. Okolo čtvrtého až pátého roku (Catte, 1998; Golomb, 2004; Foley a Mullis, 2008; Tallandini a Valentini, in Tallandini a Morassi, 2010, podle Vágnerová, 2017). Děti v předškolním věku docela lpí na svém způsobu zobrazení, při pobídnutí změny do své kresby přikreslí nové detaily (Panasi et al., 2015, podle Vágnerová, 2017).

Děti při **přechodu k vizuálnímu realismu** vyzdvihují v kresbě především to, co jim přijde jako zásadní. Daný přechod se rovná komplexnější proměně, než se zdá. V této fázi začíná dítě postupně vkládat svůj názor a taktéž zachytit objekt v reálné podobě (Willats, 2005; Milbrath, 2012, podle Vágnerová, 2017). Samozřejmě se objevují změny, protože kresba dětí předškolního a raného školního věku se liší například skrze propracovanějším zpracováním pomocí různých detailů, čímž dítě docílí jistým sjednocením částí do celku. Během samotného rozvoje realismu si lze povšimnout komplexnosti kresby, na které je vidět i preciznější zpracování (Vágnerová, 2017). Respektive kvůli změně samotného uvažování se objevují častější názory dětí, ve kterých si stěžují na neúspěch. Jejich kritika vůči jejich výtvorům z tohoto důvodu roste, přičemž se nejčastěji odkazují na nesplněné očekávání, které nezvládnuly. Vzhledem k tomu, že se daná kritika opírá o nárůst sebekritičnosti, často nastává tak situace, že dítě ztrácí zájem o celkové kreslení (Willats, 2005; Bonoti a Metallidou, 2010; Milbrath, 2012, podle Vágnerová, 2017).

Nakonec nastává poslední fáze, která se označuje jako **fáze druhotné schematizace**, přičemž se odehrává až do jedenácti let dítěte. Zobrazována je zde spíše nereálná podoba objektu, proto se taktéž přezdívá tato fáze jako postrealistická (Novotná, 2005; Vágnerová, 2006; Jolley, 2010, podle Vágnerová, 2017).

1.2 Znaky dětské kresby

Za zmínku určitě stojí znaky dětské kresby, v podstatě se jedná o její tzv. zvláštnosti. Podle Uždila (2002) se snaží dítě znázornit skutečný svět podle svého vlastního úsudku, nikoliv tak, jak jej vnímá dospělý jedinec. Dítě využívá při kresbě svou představivost, díky které je každý jeho výtvar individuální. Existuje více hypotéz, které dávají dětské kresbě pokaždé jiný význam. Kresba se podle některých chápe jako obrázková řeč, pomocí které děti vyjadřují své myšlenky. Další názor se zaměřuje na důležitost nápodoby při kresbě a autostylizace je podle některých zásadní pro pochopení vlastního smyslu kresby.

Kubecová (2016) mezi typické znaky, které se v dětské kresbě nejčastěji nachází, zahrnuje:

R-princip, jehož význam spočívá v pravidlu pravého úhlu, který dítě zobrazuje v kresbě například komínem postaveným kolmo ke střeše.

Synonymem **transparence** je rentgenové vidění, díky kterému dítě vidí v těhotné ženě i plod.

Antropomorfismus představuje neživé věci či různá zvířata, přičemž jsou jim přiděleny lidské rysy, mezi což spadá například usmívající se květina.

Nepravý ornament se dá rozpoznat v kresbě pomocí výzdoby různých předmětů či postav. Dítě se snaží dokreslovat různé detaily, např. krytiny na střeše domku.

Grafoidismus je znak, který se vyznačuje pomocí sklonu kresby odpovídající směru písma, avšak se s tímto znakem nemusí setkat všechny děti, protože je docela ojedinělý.

Podle Uždila (2002) však mezi základní znaky spadá také:

Není tak těžké rozpoznat znak **výtvarného vyprávění**, protože se v dané kresbě ukazuje více dějů různých věcí najednou, tudíž se dokáže rozeznat více situací v jedné kresbě. Dané situace dítě umí zakomponovat náhodně, avšak je zde potřeba vysvětlení od dítěte pro úplné pochopení dané kresby.

Rytmus, opakování asymetrie je neodmyslitelným znakem, který je aplikován velmi často. Tento znak vysvětluje správné uspořádání jednotlivých prvků na ploše tak, aby celek působil vyváženě a celistvě.

Znak **koloritu** může napovědět o tom, jak může barva ovlivnit celou kresbu. Tento znak spočívá ve schopnosti rozeznat jednotlivé barvy od ostatních a upřednostnit tak jednu z nich. Bezvýhradně u každého dítěte hraje roli výběr barev, který se dítě snaží následovně zakomponovat do své kresby.

1.3 Důležitost motorických schopností při kresbě

Lietavcová (2015) představuje pojem motorika jako *“souhrn všech pohybů lidského těla, celkovou pohybovou schopnost organismu”* (s. 83), což považuje za zásadní ve vývoji dítěte, tudíž ji pokládá za první prostředkem při poznávání okolního světa (Lietavcová, 2015). Motorické schopnosti se nadále člení do hned několik podskupin, mezi které se řadí hrubá motorika, jemná motorika, grafomotorika, motorika mluvidel a motorika očních pohybů (Bednářová & Šmardová, 2022). Z pohledu Otevřelové (2016) je tento věk velmi důležitý a podstatný a během této doby se všestranný vývoj dítěte neustále transformuje k lepšímu.

Vývoj motorických schopností je často spojován jak s vývojem jazykových dovedností, tak i se smyslovým vnímáním, a to především pomocí hmatu, zraku a sluchu. Zatímco se u dítěte postupně rozvíjí jemná a hrubá motorika, tak díky tomu je dítě schopné postupně chápat a poznávat okolní svět kolem sebe. Motorika se sama o sobě objevuje v podstatě ve všech aktivitách soustavně, a to platí pro hru, která je zásadní a přirozenou součástí každého dítěte. Vizuomotorika společně s jemnou motorikou tvoří základ pro manipulaci s drobnými předměty, zároveň se bez nich neobejde ani rozvoj grafomotoriky, kreslení a dalších činností (Bednářová & Šmardová, 2022). Samotný pohyb a pohybová aktivita jsou jedním z podstatných funkcí jedince, které může ovládat pomocí nervové soustavy (Véle, 2006, podle Zikl, 2022). Celková pohybová zralost se projeví u dítěte v předškolním věku při grafomotorických činnostech (Otevřelová, 2016).

Hlavním aspektem výtvarné činnosti se tedy stává v první řadě vyzrálost jemné motoriky, která je *“definována jako schopnost obratně kontrolovatelně manipulovat malými předměty v malém prostoru”* (Macháčková & Vyskotová, 2013, s. 17). V této oblasti převažují pohybové aktivity prováděné především rukou, ale může se taky jednat o provádění pohybu pomocí úst či nohou (Macháčková & Vyskotová, 2013). Opravilová

(2016) upřesňuje, že se jedná o drobnější pohyby. Zároveň nám Bednářová a Šmardová (2015) udávají příklad, že se jemná motorika dá pozorovat i u stavebnice, tudíž při tzv. spontánní hře. Z toho se dá vyvodit, že hmatové vnímání z velké části ovlivňují dětský svět při objevování. A dle aktualizovaného vydání se Bednářová a Šmardová (2022) však snaží upozornit na nevyzrálост jemné motoriky, která se může projevit např. vyhýbáním či odmítáním kresby, chudým obsahem kresby oproti dětem stejného věku nebo si lze povšimnout menší obratnosti při sebeobsluze.

2 VÝTVARNÉ ČINNOSTI V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Výtvarné činnosti, při kterých se dané výtvarné techniky hojně využívají, mají v mateřské škole důležitou roli a napomáhají tak komplexnímu rozvoji dítěte v oblasti motorické, psychické, emocionální i sociální (Uždil, 2002).

Je vědecky dokázáno, že základní dovednosti dítěte, zejména v raném věku, jsou prvním základním kamenem pro dobré budování jeho osobnosti, zejména pokud jsou vedeny správným výchovným způsobem, ať už jde o dovednosti administrativní, sportovní nebo umělecké (Ahmed, 2020). Podobný názor zdůrazňuje Hazuková (2022), přičemž zdůrazňuje klíčovou roli výtvarných činností v předškolním vzdělávání. Děti se tedy během výtvarných činností v mateřské škole různě vyjadřují, což se považuje za neodmyslitelnou součást jejich vývoje. Skrze výtvarné činnosti si děti totiž postupně zdokonalují jejich estetické vnímání (Hazuková, 2022).

Každopádně když dítě zjistí, že členové komunity kolem něj věří ve svobodné provozování těchto výtvarných činností, bude prostředí kolem něj hýřit svobodou a poskytne mu takovou výchovu, která z něj vytvoří člověka s uměleckým nadáním, rozvine jeho nápady, zájmy a schopnosti ve prospěch společnosti. Předškolní věk sám o sobě představuje plodné období pro talent, kdy dítě rozvíjí vlastní představivost jako charakteristický rys, kterým se liší od dospělých (Ahmed, 2020).

2.1 Význam výtvarných činností

Výtvarné činnosti se v předškolním věku nesmí nijak opomíjet, jsou zcela tak důležité, jako jsou ostatní dovednosti, které dítě postupně získává. (Hazuková, 2022). Také se obecně zmiňuje o výtvarné výchově, která se realizuje skrze výtvarné činnosti. Doslova popisuje, že *"výtvarné činnosti jsou vlastně činnosti s výtvarnými prostředky"* (Hazuková, 2022, s. 33).

Pomocí výtvarné činnosti je možné docílit relaxace dítěte, přičemž se během ní dítě zklidní a plně soustředí svou pozornost na tvoření (Kohlová, 2010). Dítě se při ní svobodně a přirozeně projevuje, což nám následně nabízí náhled do vnitřního světa dítěte (Davido, 2008). Toto sousloví se často zaměňuje s termínem výtvarná výchova, které zní podobně, avšak jejich význam je rozdílný. Výtvarná činnost na rozdíl od výtvarné výchovy nemá své cíle, prostředky atd. (Hazuková, 2022).

Lze tedy konstatovat, že výtvarné činnosti hrají důležitou roli při budování osobnosti dítěte, protože pomáhají jedinci dosáhnout přizpůsobení se svému společenství, cítit se spokojený sám se sebou a svými schopnostmi, protože jsou kompromisem mezi individuální a sociální stránkou zároveň. Při práci na těchto činnostech pocítuje nejen jistý druh osobního potěšení, ale také skupinové potěšení, které přichází díky uspokojení komunity tím, co vytvořil. Umění také poskytuje jakousi rovnováhu mezi duševními, citovými a intelektuálními postoji dítěte v rámci vědomí a nevědomí. Bez ohledu na jeho metody a techniky je to pouze způsob sebevyjádření pocitů, myšlenek, prožitků, jehož prostřednictvím se učí mnoha znalostem a chování, které mu pomáhají dosáhnout psychologického, duševního a sociálního rozvoje (El Sayeg, 2000, podle Ahmed, 2020).

U dítěte je možné pozorovat během výtvarných činností rozvoj jejich vnímání, představivosti a myšlení, skrze které danou činnost taktéž mohou uskutečňovat (Uždil, 2002). V této souvislosti výtvarné činnosti poskytují dětem různé životní dovednosti, které jim umožňují spoléhat se na sebe a na svou psychickou nezávislost, čímž je připravují na zdravý život v prostředí a společnosti (Sami, 2004, podle Ahmed, 2020). Ibrahim (2004), podle Ahmeda (2020) navíc tvrdí, že výtvarné činnosti mohou rozvíjet smyslové vnímání prostřednictvím rozmanitých uměleckých postupů. Kromě toho pomáhají rozvíjet emocionální aspekty prostřednictvím formování pozitivních postojů ke společenským a uměleckým hodnotám. Ahmed (2020) se domnívá, že výtvarné činnosti pomáhají zdokonalovat sebe sama a modifikovat chování prostřednictvím osvojení mnoha pozitivních a přirozených osobnostních vzorců a zároveň kladou důraz na samostatnost, sebedůvěru, pocit důvěry a úspěchu, jakož i na snížení frustrace a neúspěchu. Ve srovnání s Hazukovou (2022) je tedy možné usoudit, že nastavení vhodných podmínek hraje obrovskou roli při plánování výtvarných činností. V tomhle případě je potřeba poskytnout dítěti dostatek prostoru, bezpečné a pohodlné prostředí i s dostatečným osvětlením.

2.2 Výtvarné činnosti v kontextu RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) je kurikulární dokument státní úrovně a *“vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku”* (RVP PV, 2021 s. 5).

Tímto dokumentem se řídí nejen učitelé předškolního vzdělávání ve vzdělávacích institucích, ale i pro zřizovatele institucí (RVP PV, 2021).

Vzdělávací obsah dokumentu RVP PV se zaměřuje rovněž na výtvarnou činnost prováděnou v mateřské škole. Výtvarná činnost má v daném dokumentu pouhou obecnou úroveň, výstižněji je zahrnuta ve vzdělávacích oblastech (RVP PV, 2021). Těchto oblastí je dohromady pět, tj. dítě a jeho tělo, dítě a jeho psychika, dítě a ten druhý, dítě a společnost a dítě a svět, přičemž díky jejichž propojení je dítě schopné docílit všestranného rozvoje (Hazuková, 2022).

U všech vzdělávacích oblastí je nepochybně dáno, že jsou zaměřené určitým způsobem na výtvarné činnosti, přičemž nám ukazují, jak by se daly aplikovat dané činnosti. Nelze však přehlédnout, že výtvarné činnosti jsou nejvíce zahrnuté v oblasti dítě a jeho psychika a v oblasti dítě a společnost. V této souvislosti jsou v RVP PV rozepsané jednotlivé vzdělávací oblasti tak, aby s tím byl učitel schopen pracovat. U každé oblasti je sepsán minimálně jeden dílčí cíl, který učiteli napovídá, co může u dítěte podporovat, další součástí je samozřejmě vzdělávací nabídka, která slouží jako vhodné aktivity nabízené dětem, a nakonec jsou obsaženy očekávané výstupy, na jejichž základě se dá zjistit, co by dítě mělo být dokázat před nástupem na základní školu (RVP PV, 2021).

První oblast **Dítě a jeho tělo** se zaměřuje fyzickou stránku jedince, což zahrnuje rozvoj jemné motoriky, na kterou se vztahuje koordinace ruky a oka, dále hmatového a zrakového smyslu. Dítěti tak učitel nabízí různé manipulační činnosti s předměty a jejich praktické používání, což zahrnuje bezpečnou manipulaci s rozmanitými výtvarnými prostředky, následnou péči a jejich úklid (RVP PV, 2021).

Další oblast **Dítě a jeho psychika** je zaměřená na rozvoj všech psychických funkcí, mezi které se řadí zejména smyslové vnímání, představivost a fantazie, tvořivost, koncentrace a paměť. Učitel se snaží vést dítě tak, aby bylo schopné sdělit své myšlenky, pocity či nápady, dále aby se dokázalo záměrně soustředit na danou činnost a neztratit při ní pozornost, což povzbuzuje k práci podle instrukcí. Učitel má šanci se zaměřit na estetické a tvůrčí aktivity nebo spontánní hru (RVP PV, 2021).

Záměrem oblasti **Dítě a ten druhý** je především rozvíjet vztahy dítěte k druhým lidem a verbální i neverbální komunikaci, která by měla být dítěte oporou například při kooperativní činnosti ve skupině. Zároveň se učí vnímat druhé a respektovat jejich potřeby (RVP PV, 2021).

Úkolem oblasti **Dítě a společnost** je seznámit dítě se světem lidí, kultury a umění. Dítě se tak snaží učit základním pravidlům společenského soužití, mezi které se řadí třeba

chápaní rozdílnosti druhých. Dítě se učí vnímat umělecké podněty kolem sebe a následně tak i vyjadřovat své představy (RVP PV, 2021).

Dítě a svět je oblast, která se především zajímá o enviromentální výchovu dítěte. Dítě se postupně seznamuje s místem, ve kterém žije a postupně si k němu vytváří pozitivní vztah. V této oblasti je zřejmé, že se dítě seznamuje i s jinými kulturami, což vede k rozvoji úcty k životu. Dítě má možnost využít různé přírodní materiály ke zkoumání, ale taktéž k praktické činnosti, jenže se setkává i s odpadem, se kterým se snaží vhodně nakládat. Celkově tato oblast učí dítě vytvářet si kladný vztah jak k přírodě, tak i k výtvarné kultuře (RVP PV, 2021).

Formulace kompetencí je definována dle RVP PV (2021) jako „*soubory předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jedince.*“

Výtvarné činnosti, jako přirozený prostředek sebevyjádření dětí, jsou významným nástrojem rozvoje těchto klíčových kompetencí. Výtvarné činnosti oslovují děti díky své hravé a přirozené povaze. V rukou pedagoga se stávají prostředkem k podpoře individuality dítěte a jeho tvořivého potenciálu.

Při výtvarných činnostech se děti učí přirozeně, a to formou prožitku, experimentu a objevování. Skrze **kompetenci k učení** se během výtvarné činnosti dítě dokáže soustředit na činnost a postupovat podle instrukcí a pokynů. Učí se tak plánovat svou práci a dotahovat celkově činnost do konce.

Kompetence k řešení problémů je rozvíjena v okamžiku, kdy dítě stojí před úkolem, se kterým si v danou chvíli neví rady, jako třeba „Jak mohu využít konkrétní materiál?“. Dítě se učí samostatně hledat řešení. Během tvoření může i postupovat cestou pokusu a omylu, což pro dítě znamená experimentování s různými možnostmi, které se mu nabízí. Taktéž se učí vnímat chybu jako přirozenou součást procesu a hledat cesty, jak ji napravit či ji využít.

Ačkoliv se při výtvarné činnosti pracuje primárně s obrazem, rozvíjí se při tom i verbální komunikace. Pomocí **komunikativní kompetence** se dítě snaží vyjadřovat a sdělovat tak své prožitky, pocity a nálady. Dítě se v podstatě postupně učí popsat, co vytvořilo samo o sobě, co celkově zamýšlelo a jak se při činnosti cítilo.

Během procesu se dítě nadále učí spolupráci, respektování druhých a základních pravidel společného soužití. Mezi povinnostmi, které dítě musí plnit během toho, patří

například sdílení výtvarných materiálů, trpělivost při střídání, dodržování bezpečnostních zásad a přizpůsobení se při společné práci. K tomu slouží **kompetence sociální a personální**, při které dítě učí respektovat druhé, spolupracovat následně se i domlouvat.

Jedním z pilířů **kompetence činnostní a občanské** je pochopení, že má každá činnost svůj účel, postup i výsledek, proto se dítě následně učí svoje činnosti plánovat, organizovat, řídit a následně vyhodnotit. Důležitým aspektem je i odpovědnost za svou vlastní činnost, skrze kterou se dítě učí přistupovat k povinnostem odpovědně.

3 VÝTVARNÉ TECHNIKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Stadlerová et al. (2011) se zmiňuje o tom, že se výtvarné techniky dají taktéž vnímat jako základ výtvarného vzdělání, čímž nás navádí taky k tomu, že se pomocí nich dá zaměřit na nekonečné možnosti pro kreativitu. Hazuková (2022, s. 49) naznačuje, že *"výtvarné techniky umožňují dítěti určité formy (sebe) vyjádření od samých počátků jeho spontánní explorační s instrumenty"*, což nás dovádí k tomu, že výtvarná technika nesmí být samoúčelná, naopak by měla umožňovat, nikoliv znesnadňovat.

Následující kapitola se zaměřuje na jednotlivé výtvarné techniky, které byly využity během praktické části této bakalářské práce.

3.1 Tradiční výtvarné techniky

Za základní výtvarné techniky se dá považovat především kresbu, malbu a grafiku. Tyto tři výtvarné techniky se dají považovat jako tradiční (Macko, 1976). Každopádně dříve, než dítě narazí na netradiční výtvarné techniky, setkává se prvně s těmi tradičními. Je dané, že si je dítě musí zcela osvojit před tím, než nastoupí do základní školy. Mezi ně patří především kresba a malba. Mezi výtvarné techniky Hazuková (2022) zahrnuje nadále grafiku, prostorovou tvorbu a různé kombinování výtvarných technik, čímž je zřejmé, že výtvarné techniky nerozděluje na tradiční a netradiční.

Kresba – je dle Schwake (2023) základem všech uměleckých oborů. Při přípravě výtvarné činnosti není potřeba vymýšlet rozsáhlé přípravy, tudíž je tato technika v jisté míře nenáročná. Většina dětí předškolního věku má zkušenosti s kresbou již od útlého věku (Vondrová, 2007). Podle Křížové (2021) kresba představuje základ, při kterém se tvoří výsledné zobrazení v ploše pomocí linie. Tato technika je členěna podle stopy. Při suché stopě se nástroj nevystavuje vodě či dalším tekutinám, jedná se tedy o kresbu tužkou, pastelkou atd. Tužka s pastelkami se řadí mezi ty nejpodstatnější nástroje, které jsou dětmi využívány přirozeně při jejich kresbě. U mokré stopy se nástroj namáčí, čímž tvoří danou stopu. Příkladem využití mokré stopy může být kresba tuší, fixem a dalšími prostředky.

Malba – je často spojována se štětcem, čímž Cejpková (2015) naráží na rozvoj jemné motoriky. Při malbě se pracuje s plošným uspořádáním barev (Macko, 1976). Zároveň práce s barvou podporuje estetické vnímání. V mateřských školách se nejčastěji pracuje s akrylovými a temperovými barvami, což nás přivádí k rozdělení formy malby, protože se jedná o malbu mokrou stopou (Cejpková, 2015). Další forma malby je logicky odvozena

z názvu, čímž je malba suchou stopou, mezi to se řadí využití pomůcek jako například suchý pastel (Hazuková, 2022). Pomocí malby dá dopídit k různým zkušenostem, a to při malbě na vodní bázi, jejichž konečným výsledkem bude lepší pochopení teorie barev, hodnotové škály, vizuální textury, kompozice, technik, a hlavně rozšíření vlastního vznikajícího stylu (Schwake, 2023).

3.2 Vybrané netradiční výtvarné techniky

Repertoár těchto výtvarných technik je zcela široký, akorát je třeba jej neplýtvat, i když má zcela smysluplné uplatnění (Hazuková, 2022). Děti během využívání netradičních technik se snaží reagovat na různé podněty, což je postupně připravuje na překonávání různých vzdělávacích výzev (Vondrová, 2006). Za netradiční výtvarné techniky lze považovat například koláž, kašírování, muchláž či body-art. Těchto technik se nabízí velké množství, čímž dítěti umožňuje rozvíjet se výtvarně jakýmkoliv směrem, a to skrze širokou nabídku výtvarných potřeb na trhu (Slavíková et al., 2010).

Mezi netradiční výtvarné techniky, které zde zmiňují, patří land-art, odkrývací technika, frotáž a enkaustika. Vybrané výtvarné techniky jsou následně využity v praktické části.

Land-art – „(někdy též *earth art* nebo *earthworks*) je umělecký směr, který v nejširším smyslu zahrnuje umění a tvorbu přímo v krajině“ (Hejtmánková, 2013, str. 10). Dítě má tak možnost si najít vlastní materiál, se kterým bude následně pracovat. Může hledat například kamení, listí, šišky či další přírodniny, které kolem sebe najde (Křížová, 2021). Dalo by se říci, že je dílo land-artu pojato jako záznam lidské přítomnosti, nad kterým lze volně přemýšlet a rozjímat. U umělců, tvořících pomocí tohoto směru, je možné zaznamenat, že přírodu vnímají a uvědomují si ji jinak než předtím. Synonymum, které se hodí k této technice, je nejspíš zemní umění, je to jakési ozvlášťňování přírody. Díky tomu si umělci vytváří k přírodě hlubší vztah, čímž se snaží také podpořit dalšího člověka, aby ji viděl též jiným pohledem (Lacová, 2003).

Odkrývací technika – se může využívat dvěma způsoby, a to na voskovém podkladu či tušové vrstvy na temperové kresbě. Avšak tato výtvarná technika vyžaduje dostatečnou vrstvu daného podkladu, jinak by se následně s výtvořem pracovalo těžce při rytí (Křížová, 2021). Bauer (1999) považuje za vhodné rycí nástroje kupříkladu plastové nožíky či tvarovací dlátka.

Frotáž – Lacová (2003) se zmiňuje, že se pomocí této techniky dá převést reliéf povrchových struktur různých materiálů, a to pomocí různých grafických pomůcek, mezi což se řadí například voskovky, křídly apod. Díky frotáži může dítě vnímat okolní svět a přírodu, kterou objevuje pomocí hmatu. Tato technika nám tedy dovoluje jednoduše výtvarně zaznamenat různé povrchy kolem nás. Takové výtvarné experimenty jsou pro děti zcela přínosnými. A podle Kubecové (2016) se při této technice využívají především přírodniny, či šablony se stejným záměrem, čímž se obě autorky z celkového pohledu potkávají.

Enkaustika – se vyznačuje prací s rozpouštějícím se voskem. Tato výtvarná technika však není nová, dříve se malovalo například se včelím voskem. Nedílnou součástí je samozřejmě speciální žehlička na malování, která slouží k roztavení vosku. Jakmile se vosk začne tavit, žehlička se následně přiloží na voskový papír, po kterém se přejíždí, nebo je možné pouze otisknout roztavený vosk. Při práci s dětmi je především důležité dbát na jejich bezpečnost, aby nedošlo k popálení (Kielbusová, 2011).

Výtvarných technik se, jak se již zmiňuji, nabízí velké množství, tudíž zde popisují i pár dalších, které se v praktické části neobjevují.

Body-art – je podle Lacové (2003) v překladu „tělové umění“, které se objevuje v různých kulturách, přičemž se opírá i jisté tradice v dávných epochách. Při této technice je třeba využít dvě věci, tím jsou barvy a samozřejmě naše tělo. Z dalšího pohledu se tato technika stává zážitkem a má posílit i samotné soustředění tvůrce.

Koláž – se vyznačuje vytvářením obrázku pomocí trhání či nůžek. Při této technice se dva obrázky či různobarevné papíry oddělí a následně se lepí na čistý papír, což dítěti umožní zhotovit nový výtvar pomocí jiných odstřížků, barev atd. Tato technika se již dávno osvědčila v praxi, protože není tak těžká. Dítě se zároveň může pohrát s následnými detaily, např. dokreslení, kombinování a tak dále (Lacová, 2003).

Muchláz – je spojována s využitím papíru, který je pro tuto techniku zásadní. Prvním krokem je pomačkat celý papír, poté se celý narovná a vyhladí. Pomocí své představivosti se zdůrazní různé linie a obrazce, pomocí kterých se dá následně vytvořit něco osobitého (Vondrová, 2007).

V mateřské škole je potřeba se seznamovat s novými netradičními výtvarnými technikami zcela postupně. Pro děti je tedy důležité, aby mohly volně experimentovat a zkoušet, čímž

narážím na to, že během nich musí děti zapojit svou představivost a podpořit tím tak svou kreativitu při tvoření (Hazuková, 2022).

3.3 Výtvarné prostředky

Výtvarné techniky také úzce souvisí s výtvarnými prostředky, ze kterých vzniká výtvarná forma (Macko, 1976). A tyto prostředky jsou možné chápat jako *“soubor všech speciálních materiálních i nemateriálních prostředků, s nimiž pracujeme při výtvarné tvorbě, výtvarných představách i fantazii, výtvarném vnímání a komunikaci o výtvarných jevech”* (Hazuková, 2022, s. 38). Je však zřejmé, že se všechny výtvarné prostředky nejdou zcela shrnout, protože je možné za ně považovat víceméně cokoliv hmotného, čímž se myslí jak přírodní, tak i umělého typu. Hazuková (2022) je podle zkušenosti z praxe třídí do pěti skupin, mezi které se řadí:

Prvky výtvarné řeči – bod, linie, barva, plocha, hmota, objem, světlo, struktura, prostor aj.,

Vztahy mezi elementy – symetrie, asymetrie, rytmus, kontrast, harmonie, proporcionalita, dynamičnost, statičnost, stabilita, labilnost aj.,

Výtvarné symboly – významy založené na představivosti, obraznosti, fantazii diváka i tvůrce,

Procesy tvorby – napodobení, náznak, nadsázka, zjednodušení, idealizace, parafráze, stylizace, personifikace aj.,

Materiálně-technické prostředky realizace – výtvarné techniky (malba, kresba, otiskování, modelování aj.), výtvarné instrumenty (tužka, rydlo, štětec, nůžky aj.) a výtvarné materiály (papír, dřevěné odřezky, sochařská hlína, sádra aj.).

Kupcová (2016) naopak rozděluje výtvarné prostředky pouze na materiály a instrumenty. Ve své kapitole uvádí rozdělení materiálů, a to na běžné, odpadové a speciální. Mezi běžné materiály řadí například tuše, temperové barvy, krepový papír apod. Odpadové materiály chápe jako věci již použité, tudíž se jedná o krabice, ruličky od toaletního papíru, PET lahve atd. Mezi speciální materiály však zahrnuje LATEX, barvy na sklo, přírodniny a další podobné. Výtvarné instrumenty jsou v podstatě pomůcky, bez kterých se některé z výtvarných technik nedaly uskutečnit. S těmito instrumenty se pracuje při výtvarné činnosti, za což považují například štětce, tužky, nůžky, špejle apod.

Aby se mohla realizovat jakákoliv výtvarná činnost, je potřeba využití výtvarných prostředků. Výtvarné prostředky plní výtvarné tvorbě zásadní funkce. Kupříkladu u zobrazení lidské postavy je možné se pozastavit nad funkcí vymezující její tvary. Dále se děti pomocí popisné funkce zaměřují na detailnější provedení postavy, jako je například účes či detaily obličeje apod. S těmito funkcemi souvisí nadále i prostorová tvorba, která umožňuje poukazovat na objemy. Další funkce je označována jako sjednocující, plní funkci tím, že kompenzují například hlavní motiv a jeho okolí (Hazuková, 2022).

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 SADA VÝTVARNÝCH AKTIVIT

Hlavním cílem této praktické části práce je vytvoření sady výtvarných aktivit, tudíž se jedná o aplikační typ práce. Sada je tvořena osmi výtvarnými aktivitami, přičemž každá z nich se zaměřuje na nepatrně odlišné téma, které se následně bude ztvárňovat pomocí předem vybraných tradičních i netradičních výtvarných technik. Při výběru výtvarných technik jsem postupovala následovně, tradiční výtvarné techniky jsem vybrala dle základu, nicméně netradiční výtvarné techniky nebyly vybrány dle zaměřeného výběru.

Sada aktivit je určena k realizaci v mateřské škole, tudíž je záměrně koncipována, aby bylo možné s ní pracovat během podzimních měsíců v rámci integrovaného bloku. Základní informace o sadě výtvarných aktivit jsou uvedeny v tabulce č. 1, kde je rozepsaný název sady, její zacílení dílčích aktivit a věková hranice dětí, které se jí účastní. Při vykonávání aktivit zde převládala snaha užívat výtvarnou činnost nejen jako doplňkovou činnost, především skrze rozvíjení klíčových dovedností, mezi které patří jak kreativita, jemná motorika, trpělivost, tak i sebevyjádření. Díky motivaci zaměřenou na výtvarnou činnost se sada aktivit stává prospěšným a také jakýmsi otevřeným prostorem pro volnou tvorbu se zaměřením na jednotlivá témata. Aktivita jsou na sebe vázané pomocí výtvarných technik. Sada výtvarných aktivit se prvně zaměřuje na tradiční výtvarné techniky, které děti dobře znají, následně na to navazují některé z netradičních výtvarných technik. Děti se tak postupují od známého k neznámu.

Zde se jedná o to, aby se dané děti postupně seznámili s možným využitím různých výtvarných technik, které jim nabízí tato sada výtvarných aktivit. Celková realizace proběhla během listopadu minulého roku během mé souvislé praxe, avšak se bavíme o využití odpoledních činností, ve kterých jsem danou sadu výtvarných aktivit realizovala. Evaluace byla zprostředkována prostřednictvím mé vlastní reflexe a reflexe učitelky z pohledu nezávislého. Ta zahrnovala jak pozitiva, tak negativa, které vyplývaly z realizace programu. Na závěr bylo vytvořeno doporučení pro praxi.

4.1 Charakteristika dětí

Realizace a ověření se uskutečnily v MŠ Horní Lhota 135, 763 23 Horní Lhota, ve Zlínském kraji. Ověřování sady aktivit probíhalo ve třídě Sovičky, se skupinou dětí ve věku 5-6 let. V dané třídě jsem taktéž realizovala souvislou praxi, tudíž jsem měla navíc i možnost předem poznat děti a připravit pro ně sadu aktivit tak, aby odpovídala jak aktuálním schopnostem, rovněž i dovednostem dětí. Aktivita jsem prováděla

v odpoledních hodinách. Počet dětí dosahoval maximálně pěti. V menším počtu dětí bylo rozhodně jistější, že bude dostatek prostoru pro promyšlení samotné realizace a vyjádření se. Přičemž vznikla větší příležitost se zaměřit na všechny děti individuálně a pozorovat je při činnosti a v případě reagovat na jejich potřeby. Při větší skupině dětí by individualizace nebyla možná využít.

Sada výtvarných aktivit				
Cíle sady aktivit	Seznámit děti s různými výtvarnými technikami			
Název	Cíle	Organizační forma	Výuková metoda	Výtvarná technika
Co se děje na podzim s přírodou?	U: Rozvíjet správný úchop tužky D: Držet tužku ve správném úhlu U: Podpořit u dětí fantazii a představivost D: Nakreslit vlastní zážitky pomocí výtvarné činnosti	Řízená činnost	Individuální a skupinová práce dětí, rozhovor	Kresba suchou stopou
Živá a neživá podzimní příroda	U: Podpořit u dětí práci s intenzitou barev D: Nakreslit obrázek za pomoci práce s intenzitou barev (stínování) U: Podpořit práci s předlohou D: Kreslit podle předlohy	Řízená činnost	Skupinová a individuální práce dětí, rozhovor	Kresba mokrou stopou
Stromy na podzim	U: Procvičit jemnou motoriku D: Malovat pomocí štětce U: Rozvíjet u dětí fantazii a představivost D: Namalovat podzimní strom dle svých představ	Řízená činnost	Skupinová a individuální práce dětí, rozhovor	Malba temperou
Vzpomínka z podzimu	U: Rozvíjet správný úchop pastelů	Řízená činnost	Instruktaž, individuální	Malba pastelem

	D: Držet správně pastel U: Podpořit u dětí fantazii a představivost D: Zobrazit vzpomínku z podzimu pomocí pastelu		práce dětí, rozhovor	
Žilnatiný jako cesta pro živiny	U: Praktikovat s dětmi výtvarnou techniku frotáž D: Přenést reliéf výtvarnou technikou frotáže U: Rozvíjet u dětí výtvarné cítění D: Pracovat s intenzitou barvy	Řízená činnost	Instruktaž, skupinová a individuální práce dětí, rozhovor	Frotáž
Podzimní hrátky	U: Podporovat představivost a fantazii při práci s přírodními materiály D: Vytvořit obrázek pomocí přírodních materiálů U: Rozvíjet jemnou motoriku D: Manipulovat s přírodními materiály	Řízená činnost	Instruktaž, individuální a skupinová práce dětí, rozhovor	Land-art
Podzim a jeho počasí	U: Rozvíjet jemnou motoriku D: Vyrýt obrázek pomocí rydla U: Představit dětem netradiční výtvarnou techniku D: Manipulovat s netradiční pomůckou	Řízená činnost	Instruktaž, skupinová a individuální práce dětí, rozhovor	Odkrývací rezerváž na voskovém podkladu
Barvy podzimu	U: Představit dětem netradiční výtvarnou techniku enkaustika D: Tvořit pomocí výtvarné techniky enkaustika U: Podpořit u dětí	Řízená činnost, individualizace	Instruktaž, skupinová a individuální práce dětí, rozhovor	Enkaustika

	výtvarné experimentování D: Experimentovat s intenzitou barvy			
--	--	--	--	--

5 PŘEHLED VÝTVARNÝCH AKTIVIT

5.1 Aktivita č. 1

Téma: Co se děje na podzim s přírodou?

Výtvarná technika: kresba suchou stopou – tužkou, pastelkou

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Během realizace se ve třídě nacházely 4 děti, z toho 2 dívky a 2 chlapci. Děti se plně soustředily na danou činnost, zároveň bylo zcela jasné vidět, že ve třídě převládala pozitivní nálada mezi dětmi.

Cíl v jazyce učitele:

Rozvíjet správný úchop tužky

Podpořit u dětí fantazii a představivost

Cíl v jazyce dítěte:

Držet tužku ve správném úhlu

Nakreslit vlastní zážitek pomocí výtvarné činnosti

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Sociální a personální kompetence – samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Pedagogická strategie:

Organizační formy: řízená činnost

Metody: individuální a skupinová práce dětí, rozhovor

Prostředky a pomůcky: tvrdé papíry, pastelky, tužky

Průběh činnosti:

Motivace: S dětmi se posadíme do kruhu na koberec. S dětmi si prvně rozdělíme roční období, porovnáme jejich rozdíly a nějaké proměny v přírodě, aby načerpaly inspiraci pro výtvarné činnosti. Následně před děti položím pár obrázků vztahujících se k podzimu a zimě a jejich úkolem je roztřídit obrázky správně. Následně si zahrajeme aktivní hru spojenou s rychlou reakcí a uvažováním. Postupně budu říkat různá tvrzení a děti budou muset co nejrychleji reagovat předurčeným pohybem při pravdivém tvrzení. „*A co se děje v lese na podzim vlastně se zvířaty? Ukládají se ke spánku, že ano? No a jaké zvířata se připravují třeba na zimní spánek? Ano, třeba medvěd. No a tady máma medvědice musí poradit medvíďatům, co dělat během zimy, ale i během celého roku. Vy si poslechnete různé věty a vaším úkolem je poznat ty pravdivé a podle určeného pohybu zareagujete.*“
Příkladné věty: *"Poskočte, pokud si myslíte, že se na podzim nosí venku papuče. Zvedněte ruku ti, kteří si myslíte, že se v létě nosí bunda. Posuň se doleva, pokud si myslíš, že na jaře taje sníh. Udělejte dřep, pokud si myslíte, že si na podzim zvířata dělají zásoby. Zvedněte jednu nohu, pokud se v zimě koupeme v bazéně."*

Popis aktivity: *"Dnešním dnem začínáme takové naše setkání, celkem jich na nás bude čekat osm. Budeme si zkoušet různé výtvarné techniky. Zkusíme si rozšířit obzory a nahlédneme více do jádra tvoření. Prvně začneme klasickou výtvarnou technikou a tím je kresba. Vaším úkolem dnes bude nakreslit přírodu, která se nám aktuálně mění před očima."* Následně jsem dětem předložila pár otázek, abych vyprovokovala jejich myšlení a zapojila jejich představivost. *"Určitě jste si něčeho všimly, děti. Kdo se zkusí podělit o svůj názor? Děje se něco se stromy? A co třeba zvířata, připravují se snad na něco? Tak se pusťte do toho."*

Závěr: Jakmile děti dokreslily obrázky, sednuli jsme si společně na koberec. Pobídla jsem děti, aby se každé z nich pokusilo o jeho podrobný popis svého obrázku. Postupně si každé dítě stoupnulo a svůj výtvar okomentovalo. D: *"První jsem si vzpomněl na to, jak jsme byli v lese s rodiči a tam padaly barevné listy. Líbí se mi, když jsou červené, žluté a oranžové. A taky mě baví, když skáče s tátou do hromady listí"* D: *"Já nakreslil rodinu ježků, hledají si domeček."* D: *"Já nakreslil hasičské auto, protože mám rád hasiče."* Děti byly v tomhle ohledu zcela otevřené. Bylo na nich vidět, že se jim daná činnost líbila.

Vlastní reflexe: Během motivační části se děti zapojovaly spontánně, protože jsme se již tomuhle tématu věnovali celý minulý týden. Jakmile jsme přešli k pohybové části, děti se začali i více soustředit, čímž jsem zajistila jejich aktivní zapojení. Ohledně dané aktivity,

dle mého názoru se vydařila. Děti měly možnost vyjádřit své představy o podzimu svou vlastní cestou. Hlavním cílem tedy bylo přiblížit dětem podzimní změny v přírodě a podpořit jejich kreativní vyjádření pomocí techniky, která pro děti nebyla nijak neznámá, čímž byla kresba suchou stopou. S pastelkami se tedy dětem pracovalo pohodlně, protože měly plnou kontrolu nad tahy, z čehož vyplynula práce s detaily. Bylo patrné, že je daná aktivita zcela bavila, tudíž se i plně soustředily. Některé děti pracovaly spontánně a volně, jiné si však vybíraly pečlivě dané barvy související s podzimem a snažily se zachytit jistou podzimní atmosféru. Bylo zcela zřejmé, že povědomí o přírodních změnách na podzim jim není cizí. Na druhou stranu se objevily i určité potíže. Některé děti měly tendenci příliš tlačít na pastelky, což vedlo k jejich lámání. Každopádně reflexe byla pro děti zcela přirozená a umožnila jim si uvědomit, co na podzimu vnímají jako zajímavé, tak i podstatné. Bylo zde vidět i jejich nadšení vůči výtvarné činnosti jako celku.

podkapitoly.

5.1.1 Ukázky:

Obrázek 1 Co se děje na podzim s přírodou – Aktivita č. 1 (vlastní fotka)

Obrázek 2 Co se děje na podzim s přírodou – Aktivita č. 1 (vlastní fotka)

5.2 Aktivita č. 2

Téma: Živá a neživá podzimní příroda

Výtvarná technika: kresba mokrou stopou – voskovkou

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: V den výstupu jsem měla možnost pracovat se 4 dětmi, z toho 2 dívky a 2 chlapci. Atmosféra ve třídě mezi dětmi byla uvolněná, avšak jedno z dětí se nesoustředilo na aktivitu. Musela jsem dítě znovu zaujmout, čímž jsem prodloužila samotný průběh celé aktivity, a tak ztratila i pozornost dalších dětí.

Cíl v jazyce učitele:

Podpořit u dětí práci s intenzitou barev

Podpořit práci s předlohou

Cíl v jazyce dítěte:

Nakreslit obrázek za pomoci práce s intenzitou barev (stínování)

Kreslit podle předlohy

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Sociální a personální kompetence – samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Pedagogická strategie:

Organizační formy: řízená činnost

Metody: skupinová a individuální práce dětí, rozhovor

Prostředky a pomůcky: tvrdé papíry, voskovky, přírodniny, šátek

Průběh činnosti:

Motivace: *“Tentokrát si ještě připomeneme téma z minulého týdne, kdo si vzpomene? Co jsme zkoumaly? Jsou to přírodniny. Já jsem si v hlavě pomotala názvy těch přírodnin.”* Do ruky jsem si vzala šišku a říkám: *“Tohle je kaštan, že?”* Pokračuju: *“Tak tohle bude určitě žalud.”* i když držím v ruce ořech. Na koberec rozsypu kaštany, čímž upoutám pozornost všech dětí. Následně jsem určila jedno dítě, které si lehnulo na koberec mezi kaštany. *“Pojďme společně obklopit kamaráda pomocí kaštanů a zkusíme zjistit, jak veliký už je.”* Děti postupně začaly obklopovat předem určené dítě kaštany a jakmile byly hotovy, dítě jsem zvednula a společně jsme se podívaly na jeho stín. Na koberec jsem dále připravila list, oříšek, kaštan a šišku. Děti prozkoumaly obsah ležící na zemi a já jej poté zakryla šátkem. Děti vzpomínají, co se tam vše nacházelo. Jakmile si na vše vzpomenu, odkryju a zkontrolujeme, zda se tam nachází vše, na co si děti vzpomenu.

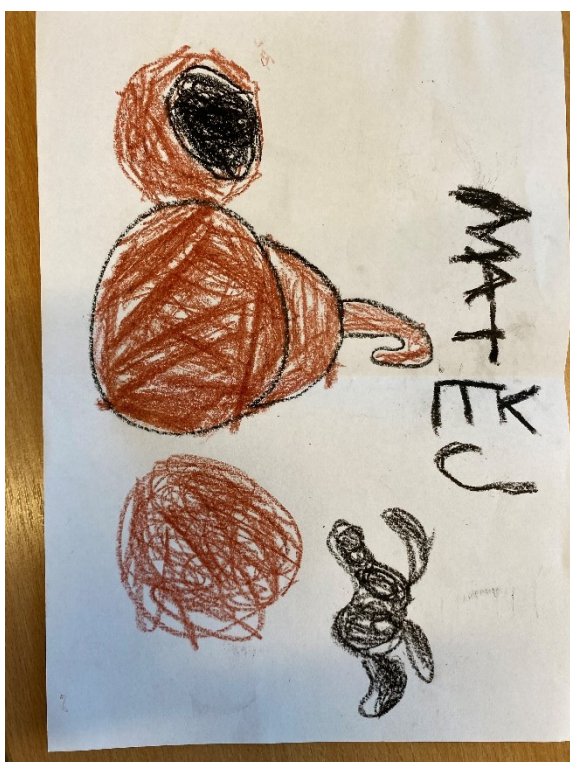
Hlavní část: Na základě mého pobídnutí se děti usadily ke stolům a doprostřed stolu jsem položila kaštan, šišku, žalud, vlašský ořech, list a mech. Zatímco si je děti pořádně prohlédnuly, každému jsem rozdala papír a pár voskovek. *“Naší dnešní inspirací budou tyto lesní poklady, které leží aktuálně na stole, ale pokud vás napadne ještě něco jiného, tak určitě vyzkoušejte nakreslit. Pojďme si ještě říci, na jaké přírodniny teda můžeme v lese narazit. Například, co nám roste na jehličnatých stromech? Co všechno může spadnout ze stromů na zem? Mají třeba kaštany nějaké využití?”* Jakmile jsme si vše připomněli, děti se pustily do výtvarné činnosti.

Závěr: Po dokončení výtvarné činnosti si děti sedly zase na koberec. Děti měly možnost se vyjádřit ke svému výtvoru, např. co na něm můžeme vidět a proč to tam nakreslilo. D: *“Nakreslil jsem hasiče, protože je mám rád.”* D: *“Tohle jsou šišky, máme jich doma na zahradě hodně.”* D: *“Ty pichlavé kuličky jsou kaštany, když ještě nevylezly ven.”*

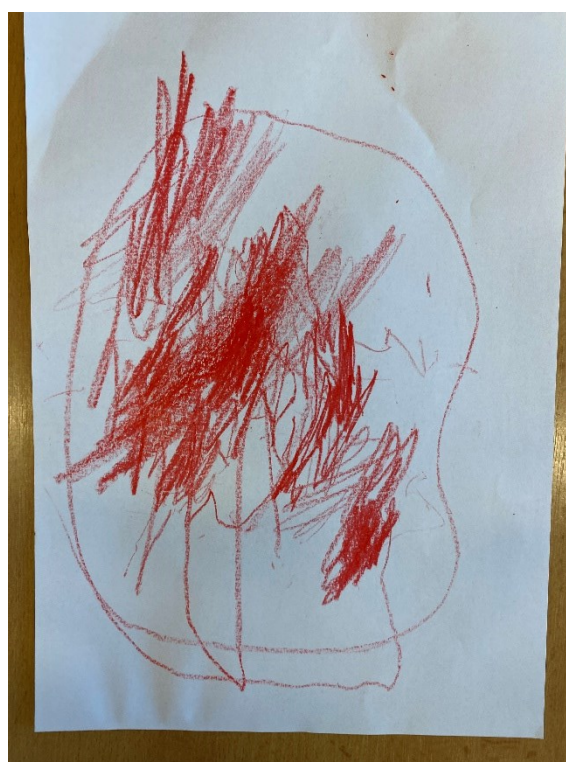
Vlastní reflexe: Motivaci jsem zvolila vhodně, bylo vidět na dětech jakési nadšení, které je provázelo po celou dobu dnešního výstupu. Tím, že jsem je zaujala hned od začátku, bylo zřejmé, že se děti těšily i na výtvarnou činnost. Aktivitu celkově hodnotím jako podařenou. Dle mého názoru totiž voskovky umožnily dětem experimentovat jak s intenzitou barev, tak i s jejich vrstvením, což děti plně zaujalo. Bylo zřejmé, že se děti pokouší o jakési zachycení přesných detailů. Aktivita se celkově jevila jako klidná, zároveň jsem zaznamenala, že děti během ní společně komunikovaly. Společně se radily, jak co nejlépe zachytit detaily přírodniny, např. šišky. Při možnosti mít před sebou reálné přírodniny se některých dětem ulevilo, že nemusely přemýšlet nad jejich přesným vzhledem. Zároveň měly děti možnost díky tomu lépe vnímat barvy a tvary, což se následně i odrazilo na

výsledných obrázcích. Jedno dítě bylo však fixované na svou představu. Snažilo se zobrazit především hasiče, což vůbec nesouviselo s tématem výtvarné činnosti. Avšak jsem nemohla nijak ovlivnit jeho tvorbu, věnovat se svému tématu pro něj bylo zajímavější, i když před sebou měl předlohu, o kterou se mohl opřít. Co mě taktéž zaujalo, bylo to, jak se polovina dětí snažila soustředit především na detaily, přičemž ta druhá polovina se spíše zaměřila na barevné kombinace a volnější interpretaci. Nakonec jsem dala dětem možnost se vyjádřit ke svému dílu, jak jej vnímají a co vlastně se snažily zobrazit.

5.2.1 Ukázky

Obrázek 3 Živá a neživá podzimní příroda
– Aktivita č. 2 (vlastní fotka)

Obrázek 4 Živá a neživá podzimní příroda
– Aktivita č. 2 (vlastní fotka)

5.3 Aktivita č. 3

Téma: Stromy na podzim

Výtvarná technika: malba temperou

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Při dnešním výstupu byly přítomny 3 děti, z toho 2 dívky a 1 chlapec. Kvůli danému počtu měly děti více prostoru se projevit. U jednoho z nich

panovala jistá roztržitost, čímž lehce narušila průběh činnosti. Děti se i přesto snažily věnovat svou pozornost danému výstupu.

Cíl v jazyce učitele:

Procvičit jemnou motoriku

Rozvíjet u dětí fantazii a představivost

Cíl v jazyce dítěte:

Malovat pomocí štětce

Namalovat podzimní strom dle svých představ

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Sociální a personální kompetence – samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

Činnostní a občanské kompetence – se učí svoje činnosti plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat

Pedagogická strategie:

Organizační formy: řízená činnost

Metody: rozhovor, skupinová a individuální práce dětí

Prostředky a pomůcky: temperové barvy, štětce, ubrus, voda, tvrdý papír A4, misky, kelímky

Průběh činnosti:

Motivace: Před samotným začátkem jsem se snažila vtáhnout děti do tématu, a to otázkami typu: “Co všechno můžeme v lese na podzim vidět kolem sebe? Jak vypadají stromy na podzim oproti stromům v létě? Co se stane s listnatými stromy, když se schyluje k podzimu

*a co naopak s jehličnatými? Proč vlastně stromy ztrácí své listí?” Děti zkoušely odpovídat na základě vlastní zkušenosti, přičemž jsme se postupně dostaly k samotnému rozdělení stromů na jehličnaté a listnaté. Aby si dokázaly představit lépe podzimní proměny, na koberec jsem položila jehličí pár listů, které byly různě barevné. Tudíž měly možnost pozorovat a poznat jejich rozdílnosti. Zároveň jsem je vybízela, aby se pokusily o třídění podle toho, zda se jednalo o jehličnatý strom či listnatý strom. Jakmile si děti byly jisté s výsledkem, tak jsme společně zkontrolovali jeho správnost. Následně jsem děti pobídla k pohybu: *“Tak a teď si stoupneme a zkusíme si společně nakreslit veliký strom pomocí prstu, pojdme všichni spolu. Začneme od země, ze které nám strom roste. Nakreslíme mu prvně kmen a taky korunu, kterou je ozdoben.”* Jakmile se děti s danou aktivitou ztotožnily, učinili jsme taktéž i druhou rukou. *“A co se stane, když se vítr opře do stromu? Pokud je dost silný tak se i trochu prohne či jeho větve.”* Dala jsem dětem pokyn rozpažit ruce a poté s nimi lehce pohybovat. *“Co když přijde vichřice? Strom se zcela potácí a bojuje s větrem. Dokážeme mi ukázat, jak na vás zaútočila?”* Jakmile jsme procvičili hrubou i jemnou motoriku, tak jsme se vrhnuli na výtvarnou činnost.*

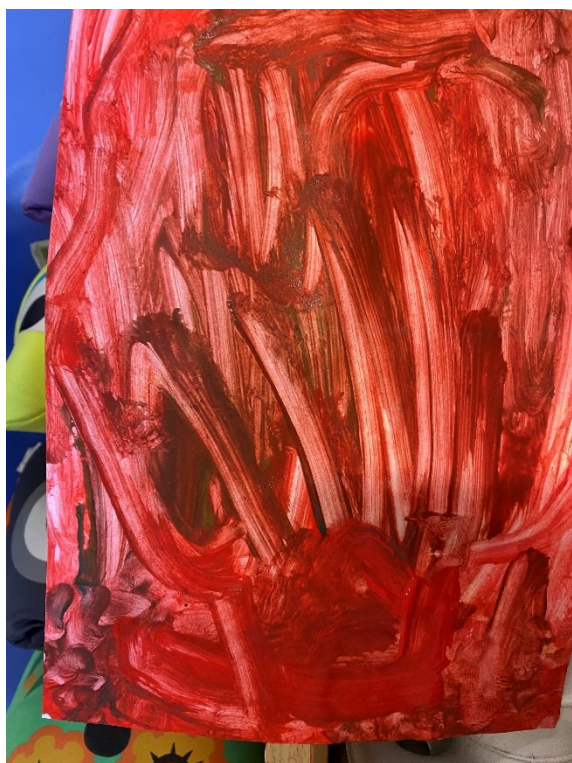
Hlavní část: Děti si šly pro štětce a především ubrus, který rozprostřely na stůl. Já mezitím jsem nachystala papíry před každé dítě, temperové barvy do misek a vodu do kelímků. Dětem jsem předala instrukce k dané činnosti. Každé z nich si vybralo pár barev, které jsem donesla. Kromě jednoho dítěte byly výtvary dotvořeny různými detaily a pozadím. Po dokončení výtvarné činnosti si šly všechny děti umýt ruce.

Závěr: Dnešní výtvarné činnosti zúčastnily pouze 3 děti, tudíž se mi podařil celkový výstup plně korigovat a naplnit během daného časového rozmezí. Výtvary byly však mokré, tudíž jsme si udělali společnou reflexi již u stolu. Děti svoje díla komentovaly a hodnotily následovným stylem. D: *“Můj strom je jehličnatý, protože se během podzimu nemění a taky jsem přidala ještě šišky. A dneska se mi líbilo, že jsme si mohli vybrat různé barvy a míchat je.”* D: *“Já jsem nakreslil listí. Jsou červené, červenou barvu mám rád. Bavilo mě s ní malovat.”* D: *“Nakreslila jsem jehličnatý a listnatý strom. Patří tam i zvířátka, tak jsem tam dokreslila srnku. Nejvíce se mi líbilo, jak jsme se hýbali jako stromy.”*

Vlastní reflexe: Dnes jsem měla možnost pracovat pouze se třemi dětmi, tudíž jsem očekávala, že se děti budou lépe soustředit v menším počtu. Při motivaci jsem měla možnost vidět snahu dětí odpovídat na všechny mé dobře připravené otázky. Avšak při pohybové části se dvě děti přestaly soustředit, nevěnovaly pozornost nadále. Jak už se mi stalo i při jiných výstupech, aktivita zaměřující se na pohyb zajímala především chlapce,

jenže tentokrát jsem měla možnost pracovat pouze s jedním z nich, tak se motivace moc děti nezúčastnily. Příště bych se pohybu buď vyvarovala, či lépe promyslela. Poté, co jsme se však přesunuli ke stolečkům, se obě děti nadchnuly pro činnost. U jednoho z dětí bylo zřejmé, že se nesnažil o jakési zobrazení podzimních stromů, ale zaměřil se na nekontrolovatelnou malbu, samo o sobě to vypadalo jako čmáranice. Dítě však o své kresbě nijak nepochybovalo. Každopádně bylo patrné, že zadání pro toto dítě nebylo zcela jasné. A bez pochyby bylo patrné, že dítě bude mít odklad školní docházky. Daný úsudek mi potvrdila i třídní učitelka. Mohla jsem jim být lepší oporou při instrukcích nebo jsem mohla zařídit i názornou ukázkou, aby si dokázaly lépe představit, jak se stromy na podzim chovají a vypadají. Jedno z dětí se snažilo různě míchat barvy, čímž se zvednul zájem u všech dětí. Děti následně tvořily nové kombinace a odstíny barev, nakonec to ale vedlo k potížím skrze udržení čistoty jak kolem sebe, tak i sebe samotných. Příště bych všem ukázala, jak správně regulovat množství vody, aby se daná barva dala použít. Přestože práce s temperovými barvami vyžaduje delší přípravu i úklid, přinesla dětem značnou radost a podpořila tak jejich experimentování. Jakmile nám výtvary víceméně uschnuly, děti je ohodnotily a sdělily, jak se jim s touto výtvarnou technikou pracovalo.

5.3.1 Ukázky

Obrázek 5 Stromy na podzim – Aktivita č. 3 (vlastní fotka)

Obrázek 6 Stromy na podzim – Aktivita č. 3 (vlastní fotka)

5.4 Aktivita č. 4

Téma: Vzpomínka z podzimu

Výtvarná technika: malba pastelem

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Dnes jsem pracovala se všemi dětmi, z toho 3 dívky a 2 chlapci. Atmosféra mezi dětmi byla klidná. Jakmile nastaly odpolední hodiny, děti se mě automaticky ptaly na další výtvarnou činnost.

Cíl v jazyce učitele:

Rozvíjet jemnou motoriku pomocí práce s pastelem

Podpořit u dětí fantazii a představivost

Cíl v jazyce dítěte:

Držet správně pastel

Zobrazit vzpomínku z podzimu pomocí pastelu

Klíčové kompetence:

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Pedagogická strategie:

Organizační formy: řízená činnost

Metody: instruktáž, rozhovor, individuální práce dětí

Prostředky a pomůcky: pastelky, tvrdý papír A4

Průběh činnosti:

Motivace: *“Dneska nebudeme hrát nějakou aktivitu, ale zavzpomínáme si. Včera večer jsem vám, děti, šla se psem po chodníku a na zemi bylo tolik listí, že on samou radostí začal v tom listí začal poskakovat jak zajíc. A jak tak moc se těšil, tak jsem jej ani*

neudržela a on tím vodítkem škulbl a já spadla do toho listí taky. Má někdo takovou vtipnou nebo naopak hezkou historku, která se mu stala? Jaké zážitky si odnášíte z tohoto podzimu?” Pobídla jsem děti, aby se vrátily v čase a vzpomněly si na jednu z nich.

Hlavní část: *“Ted’ si zkusíte danou vzpomínku nakreslit každý sám. Každý z vás si vezme jeden papír a vybere si některé z barevných pastelů.”* Mezitím si děti postupně rozebraly pastely. Poté začala výtvarná činnost, kdy se děti snažily zobrazit nějakou situaci, kterou si pamatují z tohoto podzimu.

Závěr: Po dokončení si všechny děti vzaly své výtvary a posadily se na koberec. Všechny obrázky jsme tentokrát daly na koberec vedle sebe, abychom se mohli společně podívat a zhodnotit si je navzájem. Vždy jsem vybrala jedno dítě, které si vybralo jeden obrázek a sdělilo, co se mu nejvíce líbí na něj, nebo má taktéž podobný zážitek. D: *“Mně se nejvíce líbí tento obrázek, protože je tam pejsek, který pobíhá po zahradě.”* D: *“Vybrala jsem si obrázek, na kterém je hromada listí, protože jsem ji s holkami hrabala. A potom jsme do ní i skákaly.”* Děti z daných vzpomínek měly velkou radost jak při hodnocení, tak při vyprávění o podobném zážitku.

Vlastní reflexe: Motivace se zdála prvně krátká, avšak při rozvádění vzpomínek všech dětí se daná motivace prodloužila. Děti se o svých zážitcích rozpovídaly a bylo vidno, že se jim takové vyprávění i líbí, tudíž byly děti motivovány k osobnímu vyjádření.

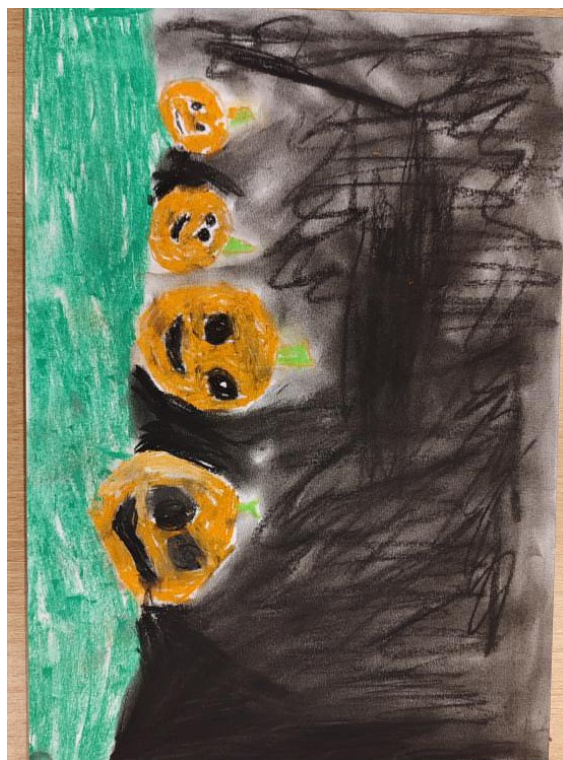
Výtvarná činnost se dle mého názoru alespoň z větší části povedla. Pro děti byla práce s pastelem o něco zajímavější, protože se s danou pomůckou nesetkávají tak často. Při porovnání dětí bylo zřejmé, že se dívky více snažily znázornit zážitek více konkrétněji a detailněji, avšak chlapci se zaměřili více na jeho abstraktní zobrazení. Každopádně jsem ráda, že se děti snažily mezi sebou komunikovat, a to při domluvě ohledně zobrazení dané vzpomínky či výpůjčky nejrůznějších barev. Během tvoření se dětem zalíbilo překreslování, při kterém vznikly jisté přechody barev. Děti si taktéž vyzkoušely s pastelem pracovat jemně anebo i na něj tlačit, rozdíl byl vidět v kontrastu. U některých z dětí byl však problém takový, že se dané barvy rozmazávaly. Zavadily například rukávem, nebo přenášely skvrny samotnou rukou, což bylo pro některé opravdu překážkou.

Mezi návrhy změn bych zahrnula určitě představení možnosti dětem, že lze zafixovat obrázek, a to pomocí laku na vlasy, který zabrání nežádoucímu rozmazání. Nebo jiný způsob, který mě napadl, bylo otírání či umytí rukou po určité době, čímž by se tomu rozmazávání dalo taktéž předejít.

5.4.1 Ukázky

Obrázek 8 Vzpomínka z podzimu –
Aktivita č. 4 (vlastní fotka)

Obrázek 7 Vzpomínka z podzimu –
Aktivita č. 4 (vlastní fotka)

5.5 Aktivita č. 5

Téma: Žilnatiny jako cesta pro živiny

Výtvarná technika: frotáž

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Celkem jsem měla dnes možnost pracovat se 4 dětmi, z toho 2 dívky a 2 chlapci. Během dnešního dne se jednomu dítěti nechtělo moc zapojovat, i přesto se do činnosti snažil zapojit jako ostatní.

Cíl v jazyce učitele:

Praktikovat s dětmi výtvarnou techniku frotáž

Rozvíjet u dětí výtvarné citění

Cíl v jazyce dítěte:

Přenést obrysy listů pomocí frotáže

Pracovat s intenzitou barvy

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Činnostní a občanské kompetence – se učí svoje činnosti plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat

Pedagogická strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Metody: instruktáž, rozhovor, skupinová a individuální práce dětí

Prostředky a pomůcky: listí různých tvarů, šablony listů pro přenášení reliéfu, papír, voskovky

Průběh činnosti:

Motivace: S dětmi jsme si prvně sedneme do kruhu na koberec, kde začínala motivační část. Před děti jsem položila různé listí různých barev a tvarů. Začala jsem povídat, s čím se dnes budeme potýkat, tudíž s listy. Mezitím jej držím v ruce a ptám se dětí: “Co to je? K čemu slouží takový list? Proč jsou listy zelené a během podzimu jsou různobarevné? A kde je všude můžeme najít?” Děti si na dané listy mohly sáhnout a rozvíjet tak hmatové vnímání. S dětmi jsme si objasnily všechny tvary daných listů, mezi nimiž byl například tvar srdce, čtverce, trojúhelníku, kruhu apod. nebo také list do tvaru čtyřlístku. Poté jsem je zakryla dekou, čímž jsem započala Kimovu hru. Započala diskuze návrhů, jaké tvary listů si děti zapamatovaly, a zároveň se nachází pod dekou. Na většinu tvarů si děti dokázaly vzpomenout. Následně jsem odebrala dva listy – s tvarem srdce a čtverce. Deku jsem odkryla a děti se postupně snažily přijít na to, jaké listy chybí. Po určité době jsme se přesunuly k výtvarné technice frotáž a její možností využití různých povrchů.

Hlavní část: Měla jsem k dispozici speciální šablony listů využívanou při frotáži. Dětem jsem pár z nich předložila. Společně jsme si řekli, jaké listy patří, k jakému stromu. Dětem nechala na očích obrázek stromu spojený s listem, aby měly představu. Poté si každé dítě přineslo vhodné barvy voskovek, jako je např. zelená, červená, hnědá apod. Děti si vložily šablonu listu pod papír a jemným pohybem přejížděly voskovkou přes celý papír, přičemž docílily přenesení reliéfu.

Závěr: Závěrem jsem nechala děti, aby provedly reflexi skrze mé připravené otázky.

Setkáváte se s touto výtvarnou technikou často při výtvarném tvoření?

Každý strom má jiné či stejné tvary listů?

Kdy se listí zbarvuje?

Co jsi se dozvěděl dnes nového o listech?

Vlastní reflexe: Při motivaci jsem měla plnou pozornost dětí, což mě tak docela i motivovalo. Otázky byly pro děti tzv. opakováním, tudíž jsem měla jistotu, že měly jistý základ o daném tématu.

Dalo by se říci, že tato technika se jevila jako rychlá a efektivní s okamžitým výsledkem. Tudíž bylo zcela očividné, že se dětem daná výtvarná technika zcela zamlouvala. Především to bylo zřejmé, když děti chtěly neustále dělat další a další výtvary. Snad každému z nich se podařilo provést minimálně dva reliéfy. Taktéž jsem měla možnost vidět jejich nadšení při kombinování barev, tímto byly zcela zaujatí. Barvy se nijak nemazaly, tak nenastal žádný problém jak při minulé aktivitě. Zároveň mohly děti zkoumat a pracovat s tlakem na voskovku, přičemž při jemnějším tlaku získaly děti nejlepší výsledek. Jenže u jednoho z dětí se objevil přílišný tlak na voskovku, což jsem vyřešila tím, že jsem se snažila korigovat.

Jakmile jsem s nimi dokončila otázky z reflexe, začaly vymýšlet, jak by se dal reliéf přenést z dalších nejruznějších věcí ve třídě. Jedno dítě se pokusilo využít puzzle, další se snažil využít naopak ortopedické podložky neboli senzomotorický chodník. Tato technika jim umožnila objevovat různé skryté textury a vzory, tudíž takové obtisknutí běžných předmětů kolem sebe pro ně bylo zcela kreativní a inspirativní. Děti díky této technice tedy dokázaly experimentovat jak se strukturou listů, tak samostatně s dalšími předměty.

5.5.1 Ukázky

Obrázek 9 Žilnatiny jako cesta pro živiny – Aktivita č. 5 (vlastní fotka)

Obrázek 10 Žilnatiny jako cesta pro živiny – Aktivita č. 5 (vlastní fotka)

5.6 Aktivita č. 6

Téma: Podzimní hrátky

Výtvarná technika: land-art

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Dnes jsem pracovala s plným počtem dětí, tedy s pěti, z toho 3 dívky a 2 chlapci. Nálada dětí byla zcela uvolněná, bylo na nich znát nadšení z pokračování našich výtvarných činností.

Cíl v jazyce učitele:

Podporovat představivost a fantazii při práci s přírodními materiály

Rozvíjet jemnou motoriku

Cíl v jazyce dítěte:

Vytvořit obrázek pomocí přírodních materiálů

Manipulovat s přírodními materiály

Klíčové kompetence:

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Sociální a personální kompetence – samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

Pedagogická strategie:

Organizační forma: řízená činnost

Metody: instruktáž, rozhovor, individuální a skupinová práce dětí

Prostředky a pomůcky: přírodniny (kaštiny, žaludy, vlašské ořechy, jeřabiny, šišky), větvičky, jehličí, listí

Průběh činnosti:

Motivace: Předtím, než děti přišly do třídy jsem si připravila různé obrazce. Jakmile děti vešly do třídy, začala jsem s motivací. *“Skřítek Podzimníček nás navštívil, když jsme tu nebyli, děti. Podívejte, co nám na tom koberci udělal! On nám tu přinesl nějaké přírodniny a něco s nimi provedl... On nám tu pomocí přírodnin vytvořil všemožné obrazce a obrázky. Co kdybychom skřítkovi Podzimníčkovi udělali radost a udělali mu taky pár hezkých obrázků? Uděláme mu tu radost společně, co vy na to?”*

Hlavní část: Na koberci byly různé hromádky s různými přírodninami. Každý si z nich vybral a následně z nich tvořil různé obrázky. Dětem předpřipravené obrázky sloužily jako opora, děti se je snažily taky napodobit, či tvořit své vlastní.

Závěr: Danou výtvarnou techniku jsme vykonávali na koberci, tudíž jsme společně chodili ke každému výtvoru postupně. Děti své výtvary hodnotily následovně. D: *“Tohle je ježek, má ostré bodliny.”* D: *“Já jsem udělala toho skřítko Podzimníčka.”* D: *“Vytvořila jsem lístky, protože padají ze stromů.”*

Vlastní reflexe: Využila jsem skrze motivaci postavičku skřítko Podzimníčka, kterou všechny děti znají, čímž jsem oslovila všechny děti okamžitě. Skřítko Podzimníčka má tato mateřská škola zakomponovaného v ŠVP skrze podzimní měsíce, tudíž jsem s ním i následně pracovala.

Při této výtvarné technice děti zapojovaly svou představivost. Na dětech byla vidět jejich radost z tvoření. Při této technice vytvořili ještě více obrázků než u techniky frotáž. Děti

skládaly do té doby, než odešly s rodiči. Celkově hodnotím práci dětí s přírodními materiály jako vydařenou a odpočinkovou. Některé děti nevěděly prvně kde začít, avšak při následné skupinové práci bylo zřejmé, že jedno z dětí převzalo vedoucí roli a jedno spíše přihlíželo. Každopádně bylo na dětech vidět, že měla tato činnost relaxační účinek. Zároveň se mi líbilo, jak mezi sebou děti komunikovaly a vzájemně si radily. Všechny děti však nebyly nadšené z toho, že si svůj výtvar nemohly odnést domů. Výtvary jsem samozřejmě fotila, tudíž jsem je mohla rodičům dětem přeposlat, aby se děti mohly pochlubit.

Navrhla bych změnu skrze děti, které z počátku nevěděly, čím začít, a to tak že bych dětem donesla nějaké jednoduché předlohy pro inspiraci. A ohledně skupinové práce bych dané dítě zkusila příště více pobízet než tentokrát.

5.6.1 Ukázky

Obrázek 11 Podzimní hrátky – Aktivita č. 6
(vlastní fotka)

Obrázek 12 Podzimní hrátky – Aktivita č. 6
(vlastní fotka)

5.7 Aktivita č. 7

Téma: Podzim a jeho počasí

Výtvarná technika: odkrývací rezerváž na voskovém podkladu

Časové rozpětí: 45 minut (průběh aktivity ve dvou dnech z důvodu schnutí)

Charakteristika dětí: Ve třídě se vyskytovaly celkem čtyři děti, z toho 2 dívky a 2 chlapci. Celý den byly děti poklidné, avšak v odpoledních hodinách byly roztěkané. Avšak během motivační části jsem je zase uklidnila.

Cíl v jazyce učitele:

Rozvíjet jemnou motoriku

Představit dětem netradiční výtvarnou techniku

Cíl v jazyce dítěte:

Vyrýt obrázek pomocí rydla

Manipulovat s netradiční pomůckou

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Sociální a personální kompetence – samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej

Pedagogická strategie:

Organizační forma: řízená činnost/individualizace

Metody: rozhovor, instruktáž, skupinová a individuální práce dětí

Prostředky a pomůcky: ubrus, štětec, tuš, tvrdý papír, voskovky, rydlo (předmět na vyrývání), čísla (pohybová aktivita)

Průběh činnosti:

Motivace: Prvně jsem dětem pokládaly různé otázky, které se pojí k podzimnímu počasí.

“Dokáže někdo vyjmenovat všechny druhy počasí? A jaké počasí se objevuje velmi často na podzim? Můžeme se setkat v tomto období i se sněhem? A co můžeme dělat během

tohoto období? Chodí někdo z vás sbírat hříby? Co takhle skákání do kaluží? Co si na sebe oblékáme během deštivého počasí a co naopak nebudeme nosit na podzim?” Po zjištění vědomostí dětí jsem se přesunula k pohybové aktivitě. Prvně jsem dětem vysvětlila pravidla hry. “Protože nám tak často prší během podzimních měsíců, tak se každý z vás teď stane kapičkou. No my si uděláme takový kapičkový bál. Spustím hudbu, na kterou budeme společně tančit. Jakmile se hudba zastaví, tak vám ukážu číslo na kartičce. A to číslo bude znamenat počet dětí, který se musí rychle seskupit s dalšími kamarády.”

Hlavní část:

První den: Na stůl jsem rozdala všem papír a poté jsem si děti svolala ke stolečku, aby si samostatně vybraly jakékoliv barvy skrze tvoření podkladu. Děti se snažily pokrýt papír silnou vrstvou voskovky. Jakmile s tímhle krokem byly hotové, podala jsem jim černou tuš, kterou přetřely celý papír. Poté jsem akorát přenesla jejich výtvary vedle, aby mohly uschnout.

Druhý den: Ke svým dílům jsme se vrátili s tím, že bylo třeba dodělat poslední krok. Každé dítě dostalo do rukou rydlo, pomocí které tvořilo obrázek s námětem podzimního počasí. Děti opatrně odrývaly čáry pomocí rydla, čímž postupně vznikl konečný výsledek.

Závěr: Všichni jsme se podívali na výtvary jednotlivých dětí, které nám k tomu něco řekly. Poté jsem se dětí ptala i na otázku: “Co jsme dnes probírali spolu?” D: “Mluvili jsme o podzimním počasí.” D: “Rozdělovali jsme oblečení podle počasí.” D: “Že můžeme během podzimního počasí dělat různé aktivity, třeba pouštět draka.” Každé dítě mi na otázku odpovědělo tím, co si celkově zapamatovalo.

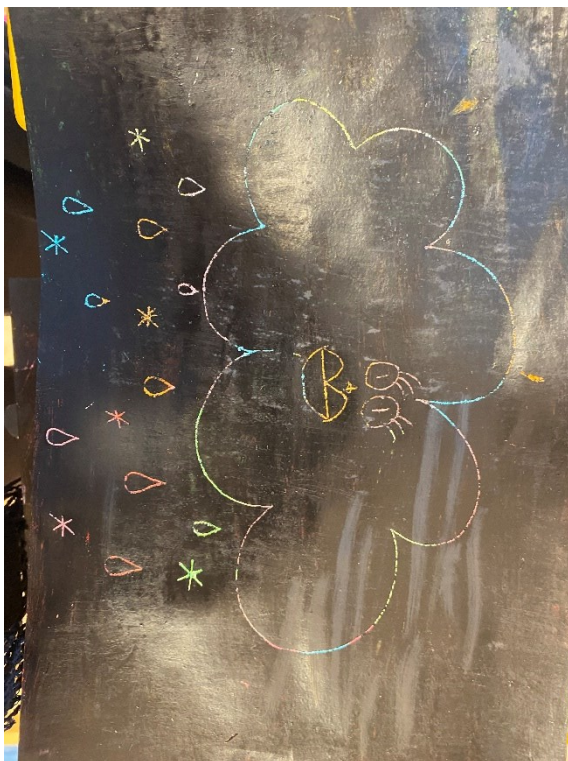
Vlastní reflexe: Během motivace jsem prvně neměla tolik pozornosti, co jsem očekávala, ale jakmile jsme přešli k pohybové aktivitě, jsem u dětí zpozorovala postupné uvolnění a nadšení pro danou aktivitu, postupně bylo možné sledovat i spolupráci mezi ostatními dětmi.

Ohledně pokreslení celého papíru voskovkou jsem se setkávala se stížnostmi dětí, a to především z důvodu, že jich bolela ruka. Bylo zcela zřejmé, že prvotní část této výtvarné techniky byla pro děti velmi náročná. Avšak bylo třeba na voskovky celou dobu tlačit, jinak daná barva nevynikla a samo o sobě by nešlo ani tak dobře vyrývat. Každopádně i když jsem si myslela, že papír A4 je ideální, v tomhle případě by bylo nejspíše sáhnout po menším formátu papíru. Bylo tedy zřetelné, že tato aktivita vyžadovala více trpělivosti a preciznosti. Pro některé děti bylo snadnější vytrvat, pro další to však bylo spíše

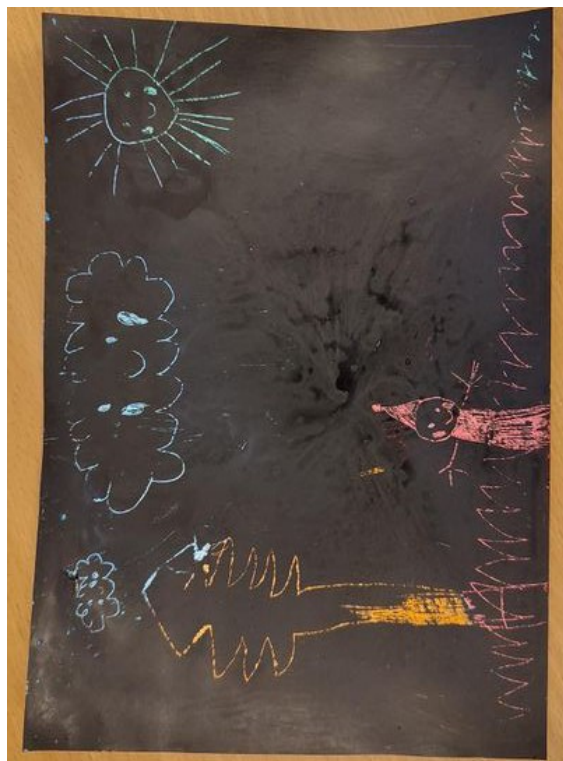
překážkou. Přemalování voskovky pomocí černé tuše už bylo pro děti zajímavější, šlo vidět v jejich výrazech, že se jim zalíbilo to celé přetřít a zakrýt tak všechnu tu barvu. S dětmi jsme se následně domluvili, že musíme počkat den, aby nám to dobře zaschnulo, protože to bychom tam museli zůstat déle ve třídě. Děti to braly jako nevýhodu a bylo vidět, že jsou nedočkaví.

Na druhý den se děti již velmi těšily, samy mi i říkaly ráno, že už se nemohou dočkat. Jakmile jsme odpoledne k tomu sednuly, děti neotálely a pustily se do práce. Na dětech jsem měla možnost vidět jakousi radost z vynikání různých barev skrze vyrývání.

5.7.1 Ukázky

Obrázek 14 Podzim a jeho počasí –
Aktivita č. 7 (vlastní fotka)

Obrázek 13 Podzim a jeho počasí –
Aktivita č. 7 (vlastní fotka)

5.8 Aktivita č. 8

Téma: Barvy podzimu

Výtvarná technika: enkaustika

Časové rozpětí: 30 minut

Charakteristika dětí: Celkově se dosáhlo zase plného počtu dětí, se kterými jsem dnes mohla pracovat, z toho 3 dívky a 2 chlapci. Děti byly o něco živější než včera. Bylo na nich poznat, že je pátek a blíží se víkend.

Cíl v jazyce učitele:

Představit dětem netradiční výtvarnou techniku enkaustika

Podpořit u dětí výtvarné experimentování

Cíl v jazyce dítěte:

Tvořit pomocí výtvarné techniky enkaustika

Experimentovat s intenzitou barvy

Klíčové kompetence:

Kompetence k učení – vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům

Kompetence k řešení problémů – řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost

Kompetence komunikativní – se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.)

Pedagogická strategie:

Organizační forma: řízená činnost, individualizace

Metody: instruktáž, rozhovor, skupinová a individuální práce dětí

Prostředky a pomůcky: voskovky, voskový papír, enkaustická žehlička

Průběh činnosti:

Motivace: “My jsme si po celé tyto dva týdny říkali různé zajímavosti o podzimu, co se v tomto období nejčastěji dělá, ale zároveň jsme si říkali, že je plný barev. Pojdme ještě jednou zavolat našeho skřítku Podzimníčka, ať s ním můžeme hledat všechny jeho barvičky.” Aktivita čáp ztratil čepičku, jsem pozměnila na: “Malý skřítku Podzimníčku,

jakou skrýváš barvičku?” Jakmile jsem zmínila všechny podzimní barvy, přesunuli jsme se k výtvarné činnosti.

Hlavní část: Následně jsem si postupně volala děti po jednom, abych mohla korigovat celý postup činnosti u každého zvlášť. Prvně jsem každému z dětí ukázala, jak mají postupovat, ať se nestane nějaká nepříjemná situace skrze popálení. Jakmile byl každý z nich srozuměn s daným postupem, vrhnuli jsme se na samotné tvoření. Prvně tedy zapneme žehličku a čekáme, než se nám rozežehřeje. Mezitím jsem nachystala červenou, hnědou, zelenou, žlutou a oranžovou voskovku. Každé dítě si vybralo 2-3 barvy, se kterými chtělo začít. Jakmile byla žehlička horká, tak jsem ji dítěti podržela, aby si na ní dítě mohlo rozumně roztavit dané barvy voskovek. Jakmile dítěti stačí množství barvy, společně otiskneme na připravený papír první stopu. Pro jistotu žehličku držím, dítě však vede své tahy samo. Mezi tahy, které jsou často využívány, může dítě zvolit otisk, přetření, pohyb od sebe k sobě, využití hrany či špičky žehličky. Způsobů je spoustu, které lze využít, každopádně je možné i přemalovávat pomocí nových tahů. Zároveň je taktéž možné na žehličku nanést i více barev najednou, avšak rozhodnutí bylo pouze na dítěti a jeho požadovaném výsledku. Následně jsme nechali daný výtvar vždy zaschnout.

Závěr: Po dokončení jsem si děti zavolala, abych se jich zeptala na závěrečné otázky či odpovídala na jejich dotazy.

Jaké barvy jste nejčastěji využili během tvoření?

Co se stalo, když se barvy začaly rozpíjet a mísit? Bylo to podle vašich představ?

Jak se vám pracovalo s voskem? Bylo to jiné než kreslení pastelkami nebo malování štětcem?

Která výtvarná technika se vám nejvíce líbila a proč?

Byla některá technika pro vás obtížná? Co vám při ní dělalo největší problém?

Jak byste popsali svůj výtvar? Co se vám na něm nejvíce líbí?

Vlastní reflexe: Motivací jsem děti nabudila, bylo na dětech vidět, že si danou aktivitu užívají. Děti se nakonec zapojily i do vedení skrze určování barev, což je ještě více nabudilo.

Práce s enkaustickou žehličkou byla pro děti zcela novou a obohacující zkušeností. Děti s danou pomůckou nebyly nikdy v interakci, což bylo pro mě výhodou, protože jsem měla možnost jim ukázat i něco nového a neznámého. Zajímavé bylo pozorovat, jak je uchvátil

celkový proces práce s voskem. Díky tavení a míchání vosku dětem vznikaly různé barevné efekty a objevila se zde možnost i pracovat s barevnými vrstvami. Tato výtvarná činnost tedy dětem pomohla vnímat barvy v jiném kontextu. Na druhou stranu byla tato technika náročnější na organizaci a bezpečnost. Práce s horkým voskem vyžadovala dohled, aby nedošlo k nějaké popálenině. Dalším problémem u některých z dětí bylo, že se snažily nanést co největší množství, což vedlo k následnému přetékání a nechtěným skvrnám, tudíž se objevily potíže kontrolovat tahy. Každopádně ani tato technika se neobešla bez větší trpělivosti.

Mezi návrhy změn, kterých bych chtěla příště dosáhnout, zahrnuju rozhodně experimentování s texturou barvy, kdy bychom mohli využít různé pomůcky jako třeba hřeben, který by výtvar obohatil. Dále bych zde zahrnula samostatnost dětí při tvoření, avšak pro první tvoření bylo třeba být součástí jejich tvorby, aby si mohly být jisté. Posledním návrhem je možnost využít další různé výtvarné techniky.

5.8.1 Ukázky

Obrázek 15 Barvy podzimu – Aktivita č. 8
(vlastní fotka)

Obrázek 16 Barvy podzimu – Aktivita č. 8
(vlastní fotka)

6 EVALUACE

6.1 Evaluace dílčích aktivit

Vlastní hodnocení aktivity č. 1

Tabulka 1 Vlastní hodnocení aktivity č. 1

Co se děje na podzim s přírodou? – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Díky činnosti jsem mohla pozorovat jistou úroveň jemné motoriky u všech dětí jednotlivě. S touto technikou se děti setkávají dennodenně, tudíž činnost nebyla nijak náročná. Techniku jsem chtěla realizovat už jen proto, že jsou děti s ní souzněné.
Činnosti dětí	Děti se během motivace zapojovaly spontánně a aktivně. Při výtvarné činnosti spolu komunikovaly. Při této technice měly děti plnou kontrolu nad svými tahy, což vedlo k detailnější kresbě.
Reakce dětí	Děti byly zcela natěšené na celkový průběh této sady aktivit. Tato technika byla pro děti víceméně odpočinková, děti přiznaly, že rády kreslí pastelkami.
Volba didaktických kategorií a cílů	Organizační forma byla vhodně zvolená a pomocí zvolených metod se mi podařilo dosáhnout stanovených cílů. Díky zvoleným pomůckám se děti mohly svobodně realizovat.
Návrhy změn	Tuto aktivitu bych nijak neměnila. Dle mého názoru byl celkový postup aktivity zvolen vhodně, protože jsem dosáhla aktivního projevu a kreativity dětí.

Hodnocení aktivity č. 1 z pohledu učitelky

Tabulka 2 Hodnocení aktivity č. 1 z pohledu učitelky

Co se děje na podzim s přírodou? – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřená k věku
Činnosti dětí	Vhodně zvolená motivace (seznámení dětí se změnami v přírodě během celého roku, určení znaků podzimu), děti poté zapojily vlastní fantazii pro výtvarnou činnost.
Reakce dětí	Děti reagovaly dobře na pokyny.
Volba didaktických kategorií a cílů	Cíle byly zvoleny dobře a při výtvarné činnosti byly naplněny.
Návrhy změn	Při pohybové chvílce, kdy děti reagovaly na pravdivost vět pohybem, stačí dva pohyby (např. dřep – pravda, výskok – lež) nebo nahradit tleskáním (pravda) a dupáním (lež). Děti tak budou reagovat na obě varianty.

Vlastní hodnocení aktivity č. 2

Tabulka 3 Vlastní hodnocení aktivity č. 2

Živá a neživá podzimní příroda – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Z celkového pohledu hodnotím aktivitu jako podařenou. Skrze voskovky mohly děti volně experimentovat jak s intenzitou barev, tak i s jejich vrstvením. Díky předloze se děti mohly opřít o reálnou představu vzhledu přírodnin, což některé z nich ocenily.
Činnosti dětí	Zajímavé bylo pozorovat, že se polovina dětí zaměřila na detaily, avšak ta druhá polovina se především soustředila na barevné kombinace a volnější interpretaci. Při činnosti mezi sebou děti volně konverzovaly a společně si radily, jaké barvy využít a jak nejlépe zachytit určité detaily.
Reakce dětí	Během začátku motivace, kdy jsem určovala nesmyslné názvy přírodnin, tak se děti začaly smát a vyvracely mé nepravdivé tvrzení. Jakmile jsme se přesunuli k tvoření, nadšení dětí se zvýšilo.
Volba didaktických kategorií a cílů	Řízená činnost se jevila jako nejvíce vhodná organizační forma a pomocí pedagogických metod se mi podařilo dosáhnout zvolených cílů. Pro danou skupinu dětí byly pomůcky zvoleny vhodně.
Návrhy změn	Celková činnost byla pro děti zcela vyhovující, tudíž bych postup ani průběh vůbec neměnila.

Hodnocení aktivity č. 2 z pohledu učitelky

Tabulka 4 Hodnocení aktivity č. 2 z pohledu učitelky

Živá a neživá podzimní příroda – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřená k věku
Činnosti dětí	Děti kreslily dle předlohy, do činností byly namotivované, po celou dobu se soustředily na její dokončení.
Reakce dětí	Reagovaly na pokyny.
Volba didaktických kategorií a cílů	Vhodně zvolené cíle i didaktické kategorie.
Návrhy změn	Výstup byl hezký, děti pracovaly po celou dobu aktivně a s nadšením, nemám žádný návrh na změnu.

Vlastní hodnocení aktivity č. 3

Tabulka 5 Vlastní hodnocení aktivity č. 3

Stromy na podzim – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Výtvarná technika nebyla dětem vůbec cizí, naopak se na ni těšily. Z pohledu adekvátnosti mohu posoudit v pozitivním slova smyslu, děti se během dané činnosti vyjadřovaly kreativně a zapojovaly přitom i svou představivost.
Činnosti dětí	Motivace byla v tomhle ohledu zcela neúčinná, pouze při otázkách se zapojily všechny děti. Potěšilo mě, že byly během výtvarné činnosti samostatné. Pokud však potřebovaly pomoc, tak se poradily s kamarády či se mnou.
Reakce dětí	Dvě ze tří dětí se při pohybové činnosti během motivace se nechtěly zapojit. Během výtvarné činnosti bylo značně vidět, že se dětem práce s temperovými barvami líbí. Jedno dítě se pokusilo barvu ředit ve velkém množství a svůj papír tak rychle promočilo, což u něj vyvolalo velký smutek.
Volba didaktických kategorií a cílů	Organizační forma byla zvolena vhodně, avšak nebyly dostatečně motivovány k pohybovým činnostem předcházející hlavní části. Do výtvarné činnosti se však zapojily všichni s velkým nadšením. Pomůcky zvolené pro tuto činnost zafungovaly pro některé děti jako motivace.
Návrhy změn	Napadlo mě, že by se aktivita dala postavit na míchání barev, což by očividně všechny bavilo. A z důvodu přibývajícího nepořádku

	bych příště dětem dala k dispozici menší množství barvy, aby se neplýtvalo barvami.
--	---

Hodnocení aktivity č. 3 z pohledu učitelky

Tabulka 6 Hodnocení aktivity č. 3 z pohledu učitelky

Stromy na podzim – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřená k věku dětí
Činnosti dětí	Děti před samotnou malbou procvičily hrubou a jemnou motoriku, děti byly hezky namotivovány na malbu stromu na podzim.
Reakce dětí	Děti se soustředily na činnosti, které pro ně byly připraveny, reagovaly na pokyny.
Volba didaktických kategorií a cílů	Cíle byly naplněny dle očekávání.
Návrhy změn	Více motivovat děti k dokončení detailů.

Vlastní hodnocení aktivity č. 4

Tabulka 7 Vlastní hodnocení aktivity č. 4

Vzpomínka z podzimu – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Tuto výtvarnou techniku zde tak často nevyužívají, tudíž jsem si jistá, že byla pro ně vzácná. Aktivita byla pro děti prakticky přiměřená, avšak některé děti si nedokázaly vybavit nějakou vzpomínku, bylo třeba se společně k něčemu dopídit.
Činnosti dětí	I přesto, že děti pracovaly samostatně, komunikovaly mezi sebou během celé výtvarné činnosti. Viděla jsem na jejich dílech, že se všichni snažili zapojit svou fantazii a rozvíjet i svou představivost.
Reakce dětí	Děti se společně při činnosti radily, co by mohly znázornit. Dívky víceméně nakreslily stejnou vzpomínku, zatímco chlapci se vyjádřily spíše abstraktně. Pro některé děti byl problém, když se jim nechtěně přenesla barva.
Volba didaktických kategorií a cílů	Organizační formu, metody a pomůcky jsem zvolila vhodně. Děti byly dostatečně motivovány a vycházely z vlastních prožitků.
Návrhy změn	Abychom mohli předejít rozmazávání, pokusila bych se o zafixování obrázku pomocí laku, avšak by již nebylo možné tak dobře překreslovat. Nebo by si děti musely umývat častěji ruce, protože si opírají o papír ruku, což by mohlo zamezit tento problém.

Hodnocení aktivity č. 4 z pohledu učitelky

Tabulka 8 Hodnocení aktivity č. 4 z pohledu učitelky

Vzpomínka z podzimu – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřená k věku dětí
Činnosti dětí	Rozhovor k tématu, děti samostatně vyjadřovaly své myšlenky, samostatně pracovaly s pastelem dle pokynů.
Reakce dětí	Děti byly velmi soustředěné na výtvarnou činnost, hezky samostatně popisovaly a hodnotily.
Volba didaktických kategorií a cílů	Cíle zvoleny vhodně k danému tématu a výstupem byly splněny.
Návrhy změn	Výstup byl pěkný, cíle byly splněny, není důvod k návrhu na změny.

Vlastní hodnocení aktivity č. 5

Tabulka 9 Vlastní hodnocení aktivity č. 5

Žilnatiný jako cesta pro živiny – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Aktivitu hodnotím z pohledu adekvátnosti hodnotím jako velmi přínosnou a smysluplnou. Průběh aktivity byl tedy dobře promyšlený. Tuto výtvarnou techniku s dětmi paní učitelka koná jednou za čas, tudíž bylo na dětech vidět, že jsou s danou technikou již dobře seznámeny.
Činnosti dětí	Zaujala mě již samotná skutečnost, že aktivita vzbudila u dětí velké nadšení a opakovanou iniciativu dětí tvořit další výtvary. Zároveň se všichni ke konci snažili vyhledávat i další povrchy, které zkoušeli přenést na papír. Když se to nevedlo, vyhledali další předmět.
Reakce dětí	Děti byly plně soustředěné při motivaci a aktivně reagovaly na pokládané otázky. V průběhu celé činnosti na sebe i vzájemně interagovaly a radily se, jaké barvy využijí během přenášení reliéfů. Při vyhledávání dalších povrchů byly děti nadšené a zvědavé.
Volba didaktických kategorií a cílů	Zvolila jsem řízenou činnost jako organizační formu. Mezi metody, které jsem vybrala jako hlavní, patřily rozhovor, instruktáž a individuální práce. Celkově byla pedagogická strategie zvolena tak, aby byla aktivita v souladu se schopnostmi cílové skupiny, čímž jsem docílila splnění činnosti, jak jsem si naplánovala. Didaktické cíle se mi povedlo propojit s činností dětí.

Návrhy změn	S celkovou organizací aktivity jsem byla spokojená. Neměla bych strach využít různorodé povrchy během dané výtvarné činnosti, které děti navrhovaly samy při přenosu reliéfu.
-------------	---

Hodnocení aktivity č. 5 z pohledu učitelky

Tabulka 10 Hodnocení aktivity č. 5 z pohledu učitelky

Žilnatiny jako cesta pro živiny – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřená k věku
Činnosti dětí	Na výtvarnou činnost byly děti dostatečně motivovány díky Kimově hře. Zapojily fantazii, aby dokázaly říct, jaký tvar jim list připomíná.
Reakce dětí	Ze čtyř dětí reagovaly na pokyny tři, jedno dítě nemělo zájem se ten den účastnit aktivit, i přesto byl nakonec namotivován do výtvarné činnosti.
Volba didaktických kategorií a cílů	Vhodně zvolené cíle a následné aktivity.
Návrhy změn	Kromě názvu stromů by mohlo padnout i jaké plody daný strom má (např. dub – žaludy).

Vlastní hodnocení aktivity č. 6

Tabulka 11 Vlastní hodnocení aktivity č. 6

Podzimní hrátky – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Podle realizace aktivity mohu usoudit, že aktivita byla zvolena adekvátně z hlediska věkové skupiny dětí. Tuto výtvarnou techniku paní učitelka dětem ještě nenabídla, tudíž se s ní děti nesetkaly oficiálně, avšak bylo vidno, že jim tvoření s přírodním materiálem nebylo vůbec cizí.
Činnosti dětí	Manipulace s danými přírodninami byla pro děti příjemná i přínosná. Děti vytvářely velké množství výtvorů, z čehož jsem vydedukovala, že jsem zvolila správný přístup dle cílové skupiny. Děti byly během výtvarné techniky zcela komunikativní, s ostatními dětmi se radily a půjčovaly si různé přírodniny navzájem.
Reakce dětí	Na dětech bylo vidno, že je výtvarná technika zaujala. Měla jsem možnost sledovat pozitivní reakce dětí. Během hlavní části nastala situace, kdy dítě si nevědělo rady, co má vytvořit za obrázek, tak z toho bylo smutné.
Volba didaktických kategorií a cílů	Děti se seznamovaly s dalším využitím přírodního materiálu, tudíž hodnotím zvolení řízené činnosti vhodně. A skrze vhodně zvolenou pedagogickou strategii se mi podařilo naplnit všechny didaktické cíle, které jsem si předem stanovila.
Návrhy změn	Pro zpestření a inspiraci bych příště donesla vizuální pomůcky, které by dětem mohly

	pomoci při tvoření. Motivy bych každopádně vyhledávala jednoduššího charakteru.
--	---

Hodnocení aktivity č. 6 z pohledu učitelky

Tabulka 12 Hodnocení aktivity č. 6 z pohledu učitelky

Podzimní hrátky – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřené k věku
Činnosti dětí	Děti vytvářely obrazce z přírodnin, aktivita byla pro ně velice zajímavá, mohly zapojit vlastní fantazii pro vytvoření obrazců.
Reakce dětí	Byly klidné a velmi zaujaté činnostmi.
Volba didaktických kategorií a cílů	Vhodně zvolené cíle.
Návrhy změn	Děti byly hezky namotivované, cíle byly splněny, nemám návrh na změny.

Vlastní hodnocení aktivity č. 7

Tabulka 13 Vlastní hodnocení aktivity č. 7

Podzim a jeho počasí – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Během činnosti jsem se mi naskytla přímá možnost pozorovat jemnou motoriku u každého dítěte zvlášť, čímž ji mohu zhodnotit jako vhodně zvolenou. I když byla aktivita delšího i lehce těžšího charakteru, děti ji konec konců zvládnuly s přehledem.
Činnosti dětí	Děti prvně vnímaly pokreslení celého papíru voskovkou jako těžce dosažitelné, ale nakonec každý z nich dokončil všechny fáze této výtvarné techniky. Na druhý den při vyrývání jsem si však všimla, že byl každý zaujatý barevnými čarami, které postupně vyrývaly.
Reakce dětí	Reakce dětí se velmi lišila při první i druhé fázi. Trpělivost všech dětí se lišila. Někteří si na první fázi stěžovali, jiní si na to nechali čas a nechali si záležet. Při malování černou tuší jsem zaregistrovala reakci jedné dívky. Tvořily se jí místa, které nešly zamalovat, tak z toho byla smutná. Po dokončení se nakonec všechny děti hlásily, že by si chtěly zkusit vyrýt další obrázek.
Volba didaktických kategorií a cílů	Jako organizační formu jsem zvolila především řízenou činnost, avšak individualizace zde hrála taktéž roli, čímž se nakonec dostávám k pozitivnímu hodnocení. Zvolené metody zpětně hodnotím jako odpovídající. Individuální práce dětí byla nejvíce využita během celého výstupu, rovněž

	tak rozhovor, při kterém jsem se snažila zjišťovat podrobnosti. Pomůcky a prostředky byly odpovídající. Didaktické cíle, které jsem si zvolila, byly přiměřené věku, a zároveň byly i naplněny.
Návrhy změn	U této aktivity bych změnila především jednu věc, čímž je změna formátu papíru A4 na A5. Při využití menšího formátu by je nemusely bolet ruce při první fázi, a zároveň by děti měly možnost vytvořit si více obrázků.

Hodnocení aktivity č. 7 z pohledu učitelky

Tabulka 14 Hodnocení aktivity č. 7 z pohledu učitelky

Podzim a jeho počasí – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Přiměřené k věku
Činnosti dětí	Motivací byla pohybová hra na kapičky, poté netradiční výtvarná technika, která z důvodu schnutí byla rozložena do dvou dní.
Reakce dětí	Pro děti byla činnost velice zajímavá z důvodu použití netradiční pomůcky (rydlo), děti reagovaly na pokyny.
Volba didaktických kategorií a cílů	Cíle byly zvoleny vhodně.
Návrhy změn	Po pohybové chvilce bych doporučila zařadit alespoň krátkou relaxační chvíli, aby se děti zklidnily, vydýchaly a poté přesun k výtvarné činnosti.

Vlastní hodnocení aktivity č. 8

Tabulka 15 Vlastní hodnocení aktivity č. 8

Barvy podzimu – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	Aktivita byla zvolena adekvátně. Výtvarná technika enkaustika byla pro děti zcela nová, což budilo u dětí zvědavost při práci s horkým voskem.
Činnosti dětí	Děti se během dané činnosti plně soustředily na celý proces. Zároveň dbaly na bezpečnost a řídily se předem daných pokynů.
Reakce dětí	Motivace se ukázala jako vhodná už jen z kontextu, s dětmi jsme si připomněli barvy spojené s podzimem. Zajímavé reakce dětí byly možné pozorovat během tavení a míchání vosku. To totiž vedlo k různorodým barevným efektům.
Volba didaktických kategorií a cílů	Didaktické kategorie a cíle byly zvoleny vhodně. Instruktaž byla provedena individuálně, což mi umožnilo přizpůsobit postup každému z dětí a zároveň mít kontrolu nad celkovým procesem. Aktivita proběhla přesně podle mých představ. Vše bylo provedeno s precizností.
Návrhy změn	Příště bych akorát kontrolovala, jaké množství si dítě nanáší na enkaustickou žehličku těsně před tavením jako prevenci technických komplikací. Dále by se mohlo více experimentovat s texturou vosku.

Hodnocení aktivity č. 8 z pohledu učitelky

Tabulka 16 Hodnocení aktivity č. 8 z pohledu učitelky

Barvy podzimu – zhodnocení	
Adekvátnost aktivity	S dopomocí dospělého přiměřená k věku
Činnosti dětí	Motivací byla obměna hry Čáp ztratil čepičku (hra přizpůsobena tématu), děti měly možnost vyzkoušet si netradiční techniku s pomocí horké žehličky a voskovek. Proběhlo seznámení dětí s bezpečností.
Reakce dětí	Děti reagovaly na pokyny, byly obezřetné při manipulaci s voskovými barvami a s žehličkou.
Volba didaktických kategorií a cílů	Vhodná volba cílů.
Návrhy změn	Jako motivaci bych zařadila pokus s barvami (děti dostatečně zaujme a namotivuje je to k dané činnosti, kdy mohou samy kombinovat barvy a sledovat, co se na papíře děje.

6.2 Shrnutí

Realizovaná sada výtvarných aktivit byla podrobena důkladnému hodnocení z pohledu studentky a učitelky z mateřské školy. V celkovém shrnutí hodnocení lze konstatovat, že aktivity byly koncipovány jako přiměřené věku dětí a odpovídající jejich dosavadním dovednostem. V obou perspektivách, jak z pohledu mého, tak z pohledu učitelky, převládá pozitivní hodnocení v oblastech volby témat, výběru technik, motivace dětí i dosažení plánovaných cílů. Shodně bylo reflektováno, že děti byly do výtvarných činností aktivně zapojené, pracovaly soustředěně, komunikovaly mezi sebou a vykazovaly známky zájmu, kreativity i radosti během procesu tvoření.

Výrazná shoda panuje i v hodnocení didaktických kategorií a cílového zaměření, čímž se potvrzuje, že aktivity vedly, což svědčí o promyšlené struktuře aktivit. Zvolené pedagogické strategie tedy odpovídaly dané věkové skupině a umožnily tak dětem tvořit převážně pomocí své představivosti, přičemž byly zároveň i dostatečně motivující.

Jak ve vlastním hodnocení, tak v hodnocení učitelky je opakovaně zdůrazňováno, že děti měly prostor k samostatnému vyjádření, pracovaly s nadšením a využívaly vlastní nápady během tvoření. Tento aspekt se objevuje např. u aktivity „Vzpomínka z podzimu“, kde obě konstatujeme, že děti vycházely ze svých zážitků a samostatně rozvíjely vizuální zpracování svých vzpomínek, nebo u aktivity „Podzimní hrátky“, kde byla zdůrazněna svobodná manipulace s přírodninami a spontánní kooperace mezi dětmi.

Rozdíly jsou zřejmé již ve vyjadřování o aktivitách, oproti učitelce rozepisovala konkrétní situace, čímž daná reflexe přinášela hlubší vhled do průběhu aktivit z pohledu mé realizace. Snažila jsem se soustředit na konkrétní reakce jednotlivých dětí, reflektovat jejich individuální přístup k činnostem a všimnout si změn v chování a vzájemné komunikaci dětí. Hodnocení učitelky se zdá být spíše obecné, avšak tím je dané hodnocení poutavé, protože je daný stručný popis dostatečný a přínosný. Je zde zmíněno jen to nejdůležitější, učitelka totiž hodnotí pomocí svých dosavadně získaných zkušeností. Zároveň je její obecný pohled podmíněn tím, že nebyla přítomna během výtvarných činností, tudíž na dané aktivity nahlíží z obecného pohledu, nikoliv pomocí detailů. U první aktivity "Co se děje na podzim s přírodou?" je možné si všimnout rozdílu u návrhu změn. Dle mého názoru byla motivační část zcela vhodná, avšak skrze hodnocení z pohledu učitelky mi bylo doporučeno, aby při pohybové chvilce nebyly děti přesyceny různými pokyny.

Lze shrnout, že celkový průběh výtvarné sady byl ve většině případů hodnocen pozitivně z obou pohledů. Aktivity naplnily svůj vzdělávací potenciál, děti se do nich zapojily s nadšením se přiučit něčemu novému. Diferenciace obou hodnocení tedy přináší komplexnější pohled a může sloužit jako cenný zdroj pro další reflexi i pro budoucí obdobné plánování.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI MATEŘSKÉ ŠKOLY

Na základě evaluace, která se opírá o mé vlastní hodnocení a hodnocení z pohledu učitelky, vytvářím doporučení pro praxi mateřské školy, ve které shrnu, jak by se mělo se zrealizovanou sadou aktivit pracovat.

Po mém zjištění by se celá sada výtvarných aktivit nemusela realizovat najednou, avšak by se daly vybrat jednotlivé aktivity ke vhodné situaci. Každopádně při realizaci se mi osvědčilo, že je lepší se vyvarovat většímu počtu dětí, jinak by zde nebyla šance se individuálně věnovat každému dítěti.

Sada výtvarných aktivit byla záměrně zpracována na úroveň dětí předškolního věku. Kdyby se však měla realizovat s dětmi mladšími, bylo by třeba některé z aktivit i zjednodušit. Při realizaci bylo však třeba zohlednit časovou dotaci, tudíž bych věnovala větší pozornost časovému rozpoložení jednotlivých aktivit.

Při přípravě na každou aktivitu je třeba myslet i na dostatek materiálu, se kterým budou děti pracovat. Tato skutečnost se mi potvrdila i během realizace, kdy se děti nadchnuly pro výtvarnou činnost, avšak nebyl připraven dostatek materiálu pro další tvoření.

Motivace před výtvarnými činnostmi považuji za důležitou, už jen z důvodu, abych u nich probudila zájem. U některých aktivit je zaznamenáno, že motivace nebyla pro všechny děti dostatečně účinná. To poukazuje na nutnost diferencovaného přístupu při volbě motivační části, což u dětí, se kterými jsem pracovala, bylo třeba pořádně promyslet její průběh.

Do budoucna by taktéž nebylo špatné uvažovat nad propojením s další výukou, jako je například badatelská. Skrze poslední aktivitu by se totiž dal využít pokus s barvami, při kterém by děti mohly kombinovat barvy a sledovat, co z toho vznikne.

Mezi zásadní změny, které by byly nutné provést do budoucna, souvisí s aktivitami č. 7 a č. 8. U aktivity č. 7 byl začátek výtvarné činnosti pro děti celkem nezábavný, situace nastala kvůli nevhodně zvolenému formátu papíru, tudíž bylo pro děti náročné pracovat s trpělivostí během zamalování prostoru celého papíru. Díky volbě menšího formátu papíru by se dalo předejít ztrátě motivace. U aktivity č. 8 však chyběla i chvilková relaxace mezi pohybem a výtvarnou činností, která by mohla zajistit zklidnění tepové frekvence dětí, protože byly tak trochu roztěkané.

ZÁVĚR

Bakalářská práce směřovala ke zpracování a ověření sady výtvarných aktivit, která byla realizována ve vybrané mateřské škole. Cílem bylo seznámit děti s různými výtvarnými technikami, a to jak s těmi tradičními, tak netradičními.

Pomocí první části neboli teoretické, jsem položila pevné základy pro praktickou realizaci sady výtvarných aktivit. Zaměřila jsem se prvně na dětskou kresbu, která je jedním z přirozených a spontánních způsobů sebevyjádření dítěte. Byly zde i zdůrazněny jednotlivé vývojové fáze dětské kresby, jejichž znalost je celkově klíčová pro pedagogy. Kromě toho zde byla popsána důležitost motorických dovedností při kresbě, z čehož lze usoudit, že se bez nich neobejdeme. Neodmyslitelná je i kapitola zaměřená na výtvarné činnosti, pomocí kterých děti přirozeně vyjadřují své pocity, myšlenky a prožitky. Nejde jen o samotný postup činnosti, ale především o proces tvorby, během něhož se dítě rozvíjí všestranně. Důležitou součástí teoretického rámce byl rozbor výtvarných činností v kontextu Rámcového vzdělávacího programu pro předškolního vzdělávání. Součástí teoretické části byl rovněž přehled tradičních a netradičních výtvarných technik, které mohou být efektivně využity. Tradiční techniky, jako je kresba a malba, tvoří základ výtvarných činností v mateřské škole, zatímco netradiční techniky, mezi co řadíme např. frotáž, body-art, enkaustiku, představují atraktivní obohacení, které podporuje tvořivost a experimentování. K výtvarným technikám samozřejmě patří i výtvarné prostředky, bez kterých se tvoření neobejde.

Praktická část práce byla zaměřena na vytvoření a ověření sady výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole. Daná sada byla navržena pro děti předškolního věku, přičemž byly zohledněny jejich individuální potřeby a dosavadní dovednosti. Celkově sada obsahovala 8 aktivit, které byly tematicky zasazeny do integrovaného bloku „Podzim se skřítkem Podzimníčkem“. Děti prvně pracovaly s tradičními výtvarnými technikami, které dobře znají, až poté jsem děti seznamovala s těmi netradičními. V rámci hodnocení byla kladena pozornost nejen na výsledek, ale i na samotný proces. Součástí praktické části byla samozřejmě i evaluace, která proběhla na základě vlastního hodnocení a hodnocení z pohledu zkušené učitelky z jiné mateřské školy. Poté byly oba pohledy hodnocení srovnaly, což přineslo komplexnější pohled na danou sadu výtvarných aktivit. Na základě daného zjištění jsem vytvořila i doporučení pro praxi mateřské školy, které poslouží jako inspirace dalším učitelům předškolního vzdělávání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Ahmed, N. (2020). The Effect of Using Art Activities in Improving Artistic Talent of Kindergarten Children. *International Design Journal*, 10(2), 145–149. <https://doi.org/10.21608/idx.2020.81088>
- Bauer, A. (1999). *Grafika*. Rubico.
- Bednářová, J., & Šmardová, V. (2022). *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let* (2. vyd.). Edika.
- Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí. *Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání*. Raabe.
- Cejpková, D. (2015). *Kreativní malování s dětmi*. Grada.
- Davidov, R. (2008). *Kresba jako nástroj poznání dítěte* (2. vyd.). Portál.
- Dvořáková, H., Kukačková, M., Lietavcová, M., Nádvorníková, H., & Svobodová, E. (2015). *Rozvíjíme dovednosti hrubé a jemné motoriky dětí: dítě a jeho tělo* (2. vyd.). Raabe.
- Hazuková, H. (2022). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Hazuková, H., & Šamšula, P. (2005). *Didaktika výtvarné výchovy I*. Univerzita Karlova v Praze.
- Hejtmánková, T., Hůrková, M., Trojanová A., & Veselá, M. (2013). *Do krajiny za land-artem: praktické využití landartu pro pedagogy a lektory environmentální výchovy*. Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory.
- Kielbusová, M. (2011). *Malujeme voskem: enkaustickou žehličkou*. Grada.
- Kohlová, M. (2010). *200 výtvarných činností: náměty pro tvořivost dětí od 3 let*. Portál.
- Křížová, Ž. (2021). *Výtvarné náměty a techniky v předškolním vzdělávání* (2. vyd.). Raabe.
- Lacová, K. (2003). *Výtvarná výchova netradičně: Metodická příručka*. Iuventa.
- Macko, A. (1976). *Výtvarné techniky II: pre starší školský vek*. Slov. pedagog. nakl.
- Matthews, J., Bruce, T. (Ed.). (2003). *Drawing and painting: children and visual representation* (Second edition). SAGE.
- MŠMT. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.

- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Otevřelová, H. (2016). *Školní zralost a připravenost*. Portál.
- Plevová, I., & Pugnerová, M. (2022). *Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi*. Grada.
- Schwake, S. (2023). *Super Fun Art Activities for Kids: Awesome Projects for Kids of All Ages*. New Shoe Press.
- Slavíková, V., Hazuková, H., & Slavík, J. (2010). *Výtvarné čarování: artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Albra.
- Stadlerová, H., Novotná, P., Ovčáčková, J., Sommerová, M. & Strouhalová, M. (2020). *Uměním tě proměním: výtvarné činnosti a jejich přínos preprimárnímu vzdělávání*. Masarykova univerzita.
- Uždil, J. (2002). *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Portál.
- Vágnerová, M. (2017). *Vývoj dětské kresby a její diagnostické využití*. Raabe.
- Vágnerová, M. (2022). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum.
- Vondrová, P. (2006). *Tvoříme z přírodních materiálů: Land-art pro děti*. CPress.
- Vondrová, P. (2007). *Výtvarné techniky pro děti: hry a výtvarné činnosti pro děti ve věku od 4 do 9 let (2. vyd.)*. Portál.
- Vyskotová, J., & Macháčková, K. (2013). *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Grada.
- Zíkl, P. (2022). *Motorika dětí s lehkým mentálním postižením*. Karolinum.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Co se děje na podzim s přírodou – Aktivita č. 1 (vlastní fotka).....	36
Obrázek 2 Co se děje na podzim s přírodou – Aktivita č. 1 (vlastní fotka).....	36
Obrázek 3 Živá a neživá podzimní příroda – Aktivita č. 2 (vlastní fotka)	39
Obrázek 4 Živá a neživá podzimní příroda – Aktivita č. 2 (vlastní fotka)	39
Obrázek 5 Stromy na podzim – Aktivita č. 3 (vlastní fotka).....	42
Obrázek 6 Stromy na podzim – Aktivita č. 3 (vlastní fotka).....	42
Obrázek 7 Vzpomínka z podzimu – Aktivita č. 4 (vlastní fotka)	45
Obrázek 8 Vzpomínka z podzimu – Aktivita č. 4 (vlastní fotka).....	45
Obrázek 9 Žilnatiny jako cesta pro živiny – Aktivita č. 5 (vlastní fotka).....	48
Obrázek 10 Žilnatiny jako cesta pro živiny – Aktivita č. 5 (vlastní fotka).....	48
Obrázek 11 Podzimní hrátky – Aktivita č. 6 (vlastní fotka).....	50
Obrázek 12 Podzimní hrátky – Aktivita č. 6 (vlastní fotka).....	50
Obrázek 13 Podzim a jeho počasí – Aktivita č. 7 (vlastní fotka)	53
Obrázek 14 Podzim a jeho počasí – Aktivita č. 7 (vlastní fotka)	53
Obrázek 15 Barvy podzimu – Aktivita č. 8 (vlastní fotka).....	56
Obrázek 16 Barvy podzimu – Aktivita č. 8 (vlastní fotka).....	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 2 Vlastní hodnocení aktivity č. 1	57
Tabulka 3 Hodnocení aktivity č. 1 z pohledu učitelky	58
Tabulka 4 Vlastní hodnocení aktivity č. 2	59
Tabulka 5 Hodnocení aktivity č. 2 z pohledu učitelky	60
Tabulka 6 Vlastní hodnocení aktivity č. 3	61
Tabulka 7 Hodnocení aktivity č. 3 z pohledu učitelky	62
Tabulka 8 Vlastní hodnocení aktivity č. 4	63
Tabulka 9 Hodnocení aktivity č. 4 z pohledu učitelky	64
Tabulka 10 Vlastní hodnocení aktivity č. 5	65
Tabulka 11 Hodnocení aktivity č. 5 z pohledu učitelky	66
Tabulka 12 Vlastní hodnocení aktivity č. 6	67
Tabulka 13 Hodnocení aktivity č. 6 z pohledu učitelky	68
Tabulka 14 Vlastní hodnocení aktivity č. 7	69
Tabulka 15 Hodnocení aktivity č. 7 z pohledu učitelky	70
Tabulka 16 Vlastní hodnocení aktivity č. 8	71
Tabulka 17 Hodnocení aktivity č. 8 z pohledu učitelky	72